

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FILMOVÁ A TELEVIZNÍ FAKULTA

Katedra dokumentární tvorby

Bakalářské studium

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**CENTRUM FACT A JEHO SPOLUPRÁCE S UMĚLCEM NA
PŘÍKLADU FILMU THE SEPARATE SYSTEM**

Alžběta Kovandová

Vedoucí práce: Doc. MgA. Helena Třeštíková

Oponent práce: MgA. Jaroslav Kratochvíl

Datum obhajoby: 13. 9. 2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

FILM AND TV SCHOOL

Department of Documentary Film

Bachelor's Programme

BACHELOR'S THESIS

**THE MEDIA ARTS CENTRE FACT AND A STUDY ON ITS
COLLABORATION WITH AN ARTIST ON AN EXAMPLE OF THE
SEPARATE SYSTÉM FILM**

Alžběta Kovandová

Thesis supervisor: Doc. MgA. Helena Třeščíková

Opponent: MgA. Jaroslav Kratochvíl

Date of presentation and defense: 13th Septembre 2017

Academic degree: BcA.

Prague 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Centrum FACT a jeho spolupráce s umělcem na příkladu filmu The Separate System vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha dne

podpis autorky bakalářské práce

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

Jméno	Instituce	Datum	Podpis

ABSTRAKT

FACT (Foundation for Art and Creative Technology) je nezisková kulturní organizace v britském Liverpoolu, která provozuje centrum sestávající z galerie, kina, videoprodukce a kavárny. Jedná se o prostor, ve kterém se spojuje několik uměleckých disciplín i odvětví, a zároveň i o místo, kde se odehrává mnoho různých workshopů a sociálních programů, protože jedním z hlavních cílů FACTu je zapojit do svých aktivit místní komunitu. To uskutečňuje prostřednictvím spolupráce s umělci, kteří pod záštitou FACTu vytvářejí svá umělecká díla a spolupracují na nich s různými skupinami obyvatel (děti, starší lidé, váleční veteráni atd.). V rámci těchto komunitních programů FACT mimo jiné provozuje i projekt Veterans in Practice, zaměřený na pomoc válečným veteránům. Ve spolupráci s nimi natočila režisérka Katie Davies pod záštitou FACTu film The Separate System o veteránech, kteří se po návratu do civilního života dostali do vězení.

Tato bakalářská práce popisuje historii vzniku a fungování centra FACT a jeho jednotlivých oddělení. Ve své druhé části se věnuje projektu Veterans in Practice a vzniku filmu The Separate System, na kterém nastiňuje spolupráci FACTu s umělci a různými demografickými skupinami probíhá. Vychází nejen z knižních a internetových zdrojů, ale i z rozhovorů vedených autorkou práce se zaměstnanci FACTu a režisérkou Katie Davies.

KLÍČOVÁ SLOVA

FACT, kulturní organizace, kulturní centrum, umělecká galerie, kreativní technologie, Liverpool, Velká Británie, dokumentární film, váleční veteráni, Katie Davies, Veterans in Practice

ABSTRACT

FACT (Foundation for Art and Creative Technology) is a charity media arts centre in Liverpool, UK. It is an institution where multiple art and creative activities take place. FACT consists of three galleries, a cinema, a video-production department and a café. Furthermore, many workshops and social activities take place here as FACT aims to engage local communities in its programme. This is achieved through collaboration with local artists, who create their artwork with the support of FACT, and who engage various demographic groups such as children, war veterans or the elderly in their work. One of those programmes is the Veterans in practice (VIP) which aims to help the veterans. In collaboration with Liverpool's veterans and FACT, the director Katie Davies has created a film called The Separate System about veterans who have found themselves in prison after leaving the armed forces.

This bachelors' thesis shows the history and operations of FACT and its respective departments. In the second part, it addresses the topic of war veterans and shows how the collaboration between FACT, the artist and the veterans works on an example of The Separate System film and activities of the Veterans In Practice programme. This thesis is based on not only literature and internet sources but also on interviews between the author and employees of FACT and the director Katie Davies.

KEYWORDS

FACT, cultural organization, culture centre, art gallery, creative technology, Liverpool, Great Britain, documentary film, veterans, Katie Davies, Veterans in Practice

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucí mé bakalářské práce Doc. MgA. Heleně Třeštíkové za veškerou pomoc a podporu a také za to, jak se mi nejen během psaní této práce, ale i během celého mého studia na FAMU věnovala a věřila ve mě i všechny mé projekty.

Dále bych chtěla poděkovat řediteli FACTu prof. Miku Stubbsovi za umožnění mé stáže ve FACTu, podporu a poskytnutí zázemí pro práci a za rozhovor, který se mnou ochotně udělal. Také bych ráda poděkovala svému kolegovi a kamarádovi Carlu Daviesovi, který vedl mou stáž, poskytl mi rozhovor a pomohl mi získat mnoho informací potřebných k napsání práce.

Velké díky patří také ostatním zaměstnancům FACTu, kteří mi s prací pomohli, jmenovitě jsou to především Roger McKinley, Aoife Robinson, Emily Gee, Joan Burnett a Ana Botella, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli mi rozhovor, dále pak také Sofie Sigroth a Hannah Barton, které mi pomohly získat všechny potřebné informace a statistiky. Za rozhovor děkuji také Michalu Fowlerovi z kina Picturehouse ve FACTu.

Chtěla bych také poděkovat režisérce Katie Davies, která mi umožnila podílet se na vzniku jejího filmu a také mi o něm ochotně v rozhovoru poskytla veškeré informace, které jsem potřebovala.

A v neposlední řadě moc děkuji za podporu během celé doby mého studia své rodině, svým přátelům, a především Zikmundovi.

Tuto práci věnuji svým rodičům a svému strýci Lud'kovi.

OBSAH

EVIDENČNÍ LIST	4
1.) ÚVOD	10
2.) HISTORIE MĚSTA A VZNIK FACTU	11
3.) FINANCOVÁNÍ FACTU	18
4.) JEDNOTLIVÁ ODDĚLENÍ FACTU	20
A) GALERIE	20
B) VIDEOPRODUKCE	22
C) KINO	24
D) PROGRAMY PRO VEŘEJNOST	27
I.) RESEARCH/VÝZKUM	27
II.) DOBROVOLNÍCI	28
III.) LEARNING/VZDĚLÁVÁNÍ	30
5.) UKÁZKA SPOLUPRÁCE FACT - UMĚLEC: KATIE DAVIES A JEJÍ FILM THE SEPARATE SYSTEM	33
A) PROBLEMATIKA VÁLEČNÝCH VETERÁNŮ	33
B) VETERANS IN PRACTICE VE FACTU	34
C) KATIE DAVIES A JEJÍ FILMY	37
D) THE SEPARATE SYSTEM A SPOLUPRÁCE S FACTEM	40
6.) ZÁVĚR.....	45

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ASDA – dříve Associated Dairies – řetězec samoobsluh v UK

BBC – British broadcasting corporation – státní televizní a radiové vysílání

CERN - Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire – Evropská organizace pro jaderný výzkum se sídlem v Ženevě

DVD – Digital versatile disc – druh datového nosiče

Eman – European media art network

Emare – European Media artists in residence exchange

FACT – Foundation for Art and Creative Technology

HMP – Her Majesty's Prison – Označení pro vězení v UK

LARC – Liverpool Arts Regeneration Consortium

MITES - Moving Image Touring and Exhibition Service – půjčovna vybavení pro umělce

OSN – Organizace spojených národů

PTSD – Post-Traumatic Stress Disorder – Posttraumatická stresová porucha

Q&A – Questions & Answers – Dotazy a odpovědi

RAF – Royal Air Force – Britské královské letectvo

UK – United Kingdom – Spojené království

VIP – Veterans In Practice

VJ – Video Jockey

VR – Virtuální realita

1.) ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je popsat fungování britského centra Foundation for Art and Creative Technology (dále jen FACT) a představit, jak probíhá spolupráce této instituce s umělci na filmu *The Separate System* režisérky Katie Davies, který pod záštitou FACTu vznikl v letech 2016–2017.

První část bakalářské práce se zaměřuje na vznik a fungování neziskového kulturního centra FACT v britském Liverpoolu. FACT je prostor, ve kterém se spojuje několik uměleckých disciplín i odvětví. Sestává z galerie, kina, videoprodukce, kavárny a je zároveň i místem, ve kterém se odehrává mnoho různých workshopů a sociálních programů. Jedním z jeho hlavních cílů je propojit umělce a místní komunitu, ukázat, že umění může být přístupné pro všechny, a v době svého vzniku na konci osmdesátých let i pozvednout Liverpool, v té době – vzhledem ke světové krizi a omezení těžkého průmyslu ve Velké Británii – zdecimovaný zavřením lodních doků, chudý a „nekulturní“.

Mezi aktivity FACTu patří angažování umělců v práci s místní komunitou a skrze umění pomoc konkrétním sociálním skupinám – například novodobým válečným veteránům, kterých žije v severní Anglii velký počet a je pro ně velmi náročné se po návratu z armády začlenit do civilního života. Druhá část bakalářské práce se proto věnuje právě problematice válečných veteránů, tomu, jak se k této problematice FACT staví, a představuje tvorbu britské vizuální umělkyně a filmové režisérky Katie Davies, která pod záštitou FACTu natočila film *The Separate System*. Na tomto příkladu je pak nastíněno, jakým způsobem FACT s umělci pracuje a jak taková spolupráce probíhá.

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala proto, že jsem ve FACTu strávila osm měsíců (září 2016 až duben 2017) na stáži Erasmus +, a měla jsem tak možnost tuto organizaci poznat „zevnitř“. Zaujalo mě, jakým způsobem funguje a to, že v Česku podobná instituce neexistuje – proto jsem se ji rozhodla popsat. Při psaní své práce jsem kromě knižních a internetových zdrojů vycházela také z rozhovorů, které jsem sama vedla se zaměstnanci FACTu během a po skončení své stáže (leden–červen 2017). Osobní zkušenost v kombinaci s rozhovory mi dala unikátní možnost nahlédnout do toho, jak je tato organizace vedena. Stáž ve FACTu mne obohatila v

mnoha ohledech a kromě mého osobního a filmařského rozvoje přispěla i k mému širšímu porozumění toho, jak může kulturní organizace fungovat. V rámci své stáže jsem se setkala s režisérkou Katie Davies, které jsem později vypomáhala na natáčení jejího filmu *The Separate System*, jehož téma, jakož i celá filmová tvorba Katie Davies, mě velmi zaujalo, a rozhodla jsem se jej proto využít jako příklad spolupráce mezi FACTem a umělcem.

2.) HISTORIE MĚSTA LIVERPOOL A VZNIK FACTU

„FACT (Foundation for Art and Creative Technology, tedy Nadace pro umění a kreativní technologii) je přední britská umělecká a mediální organizace sídlící v Liverpoolu. Je to prostor, kde se setkávají lidé, umění, kreativita a technologie, místo, kde komunity, umělci a tvůrci společně demonstrují, jak důležité umění může pro společnost být.” (Activity Report, 2013) A jeho vznik je přímo spjatý s historií města Liverpool a podmínkami, které v severní Anglii v době založení FACTu panovaly.

Lewis Biggs, bývalý ředitel galerie Tate Liverpool, si ve své eseji *FACT: A Liverpool Invention?* pokládá otázku, v jakém smyslu je FACT výjimečný. Popisuje, že vztah mezi uměním a technologií sahá minimálně do dob Leonarda Da Vinci, nicméně opravdový zvrat podle něj přišel až v roce 1968 s londýnskou výstavou *Cybernetics Serendipity*. Ta demonstrovala především to, že nic jako „kreativní technologie” neexistuje – technologie přicházejí a odcházejí a záleží jen na tom, jak kreativně je lidé umění využít. Biggs si tak na svou otázku odpovídá tím, že unikátnost FACTu tkví především v jeho historii a v tom, že dokazuje, že „potřeba je matkou vynálezu a vášeň otcem tvořivosti.” (Biggs, 2009)

Počátky FACTu sahají do roku 1985, kdy Josie Barnard a Lisa Haskell založily projekt *Merseyside Moviola*, který se zaměřoval na příležitostné projekce nezávislých experimentálních filmů a videí. V roce 1987 se do projektu *Moviola* připojil Eddie Berg, budoucí zakladatel FACTu. (“History of FACT,” 2017) Společně se Stevem Litmannem, studentem Liverpool University, pak Berg pod záštitou *Movioly* zorganizoval první video festival v Liverpoolu, *Video Positive '89*. Impulsem pro ně byl fakt, že v Liverpoolu chyběla místa i příležitosti, kde by mohli umělci ukazovat svá díla, především videoart. (Biggs, 2009)

Situace v Liverpoolu byla v té době velmi složitá. Pod taktovkou tehdejší premiérky Margaret Thatcherové v roce 1971 proběhla privatizace liverpoolských doků a část z nich byla uzavřena. V místě, které v roce 1948 zaměstnávalo 18 000 lidí, jich tak v roce 1972 pracovalo méně než 5000. V letech 1977–1985 dosahovala míra nezaměstnanosti v některých oblastech až 50 % a polovina lidí na podpoře v nezaměstnanosti byla ve věku 16–24 let. V období deindustrializace města (1978–1985) zaniklo v Liverpoolu 40 000 pracovních míst, 450 společností skončilo a 1/5 obyvatel byla bez práce. Podle odhadů z roku 1980 bylo celých 15 % budov ve městě prázdných a zpustlých – což bylo v té době nejvíce ze všech měst v Británii. (Murden, 2004)

Neochota vlády Liverpool podpořit byla velká, politici nevěřili, že do upadajícího města má smysl investovat. Pro umělce město nenabízelo příliš mnoho příležitostí. Eddie Berg se ale rozhodl pojmout situaci jako výzvu. (Crowe, 2009)

„Jestli v historii Liverpoolu existuje nějaký příklad toho, co se stane, když se kreativita střetne s těžkými časy, je to právě FACT.“ (Biggs, 2009)

Mike Stubbs, současný ředitel FACTu, píše ve svém textu pro knihu *We are the real-time experiment*: „Eddie [Berg] dostal seznam nových video-umělců, ze kterých měl vybrat některé pro první ročník Video Positive, později nejvýznamějšího britského festivalu video a media artu, který se konal v letech 1989–2000, a já jsem byl jedním z nich. (...) Vytvořil jsem umělecké dílo nazvané Desert Island Dread. (...) Eddieho víra v to, že Liverpool by si zasloužil mít něco speciálního, byla signifikantní. A čím více si uvědomoval důležitost dobrého designu, význam médií a videoartu, tím větší bylo jeho odhodlání vytvořit velký projekt – v Liverpoolu, pro obyvatele Liverpoolu.“ (Stubbs, 2009)

S festivalem Video Positive '89 se Moviola¹ podařilo oslovit i tehdejšího ředitele nově otevřené galerie Tate v liverpoolských docích. V roce 1990 se tak v Liverpoolu konal největší festival videoartu v celé Británii. Mezi výstavní prostory patřil Tate, Walker Art Gallery i Bluecoat – galerie, kde měl tým Movioly své kanceláře. Vzniká tak nový koncept vystavování umění – projekt byl financován z

¹ V roce 1990 se Merseyside Moviola zbavuje svého lokálního přízviska Merseyside a od té doby se jmenuje jen Moviola (Crowe, 2009).

grantů Arts Council, příspěvků od sponzorů a finančně se na něm podílely i samotné galerie. Tento partnerský model pořádání výstav se zachoval a položil základy liverpooskému bienále. (Biggs, 2009)

Celkové zlepšení situace města pak nastalo především mezi lety 1993–1999, kdy oblast Merseyside obdržela status Objective 1² jako jedna z nejchudších částí Evropské Unie. Získala tak opakovaně grant na rozvoj a po letech úpadku se město Liverpool začalo opět pozvedat. (Murden, 2004)

Moviola byla v 90. letech na vzestupu, započaly další spolupráce s umělci a vznikl Moving Image Touring and Exhibiton Service (dále jen MITES) – půjčovna technického vybavení potřebného pro vznik expozic pro umělce a galerie (Clayton, 2012).

V roce 1997 se Moviola musela přejmenovat na FACT (Foundation for Art and Creative Technology) - stejnojmenná americká firma na výrobu 35mm filmů začala hrozit žalobou, pokud organizace své jméno nezmění. „Myslím si, že FACT je dobré jméno, ať už jako zkratka nebo jako Foundation for Art and Creative Technology. I když slovo “foundation” (tedy nadace) může být trochu zavádějící – budí dojem, že máme hodně peněz, což není tak úplně pravda”, říká Mike Stubbs. (Stubbs, 2017)

Jak popisuje Lewis Crowe ve své eseji, začíná se na konci devadesátých let pomalu uvažovat o otevření samostatného sídla organizace – v té době organizace stále sdílí prostory v galerii Bluecoat Chambers. V rámci celkové renovace městské čtvrti Ropewalks centrum získává v roce 1999 prostředky k tomu, aby se mohla postavit budova na Wood Street v centru města Liverpool. V roce 2000 tak začíná stavba centra FACT (obr. 1. a 2.), první budovy postavené v Liverpoolu čistě pro kulturní účely za více než šedesát let – poslední postavenou stavbou před centrem FACT je budova liverpoolské filharmonie z roku 1939 (“Impact of the LARC Revised Final Report,” 2011; “History of FACT,” 2017). Stavba nové budovy (obr. 3., 4. a 5.) byla dokončena v roce 2003, ve stejném roce se ve FACTu také začalo vystavovat (Crowe, 2009).

² „Program Evropské unie Objective 1 funguje v oblastech, které to nejvíce potřebují a podporuje rozvoj regionů, které výrazně zaostávají za zbytkem Evropy. Pro programové období 2000–2006 Evropská unie označila Merseyside za oblast Objective 1 a vyčlenila přibližně 840 milionů liber na tuto oblast.“ (“Objective 1 | Network for Europe,” 2017)

Obr. 1. a 2., Stavba budovy a pokladny na lístky, převzato z “History of FACT,” (2017)

„FACT byl zpočátku financován z evropských fondů jako součást strategické regenerace pro tuto část města, známou jako Ropewalks. Jako předseda Ropewalks Stakeholder Group (skupiny sdružující strany zainteresované v Ropewalks) jsem spolupracoval s rezidenty, místními obchodníky, zdravotními agenturami a dalšími, abych našel způsoby, jak tuto oblast zlepšit a podpořit příliv investic prostřednictvím rozvoje značky. Pouliční pití a bezdomovectví jsou v této části města každodenní realitou (...) - je to výzva tyto problémy zvládnout,“ popisuje současný ředitel FACTu Mike Stubbs. (Caines, 2012)

V roce 2004 FACT přivítal 500 000 návštěvníků, v roce 2006 už jich byl celkem dokonce milion. V následujících letech FACT zakládá mnoho nových programů (jmenovitě například FACT Education Programme nebo Liverpool Film Night), navazuje nové spolupráce (BBC Radio 3, Liverpool Primary Care Trust, I Love/HateMy Computer summer school...) a organizuje mnoho výstav (Re:[Video Positive] Archiving Video Positively, Liverpool Biennial 2004, Free_Markets: Autonomous Media...). (Crowe, 2009)

Obr. 3., 4. a 5., nová budova centra FACT, foto: Alžběta Kovandová, 2017

Mike Stubbs se stává ředitelem³ FACTu v roce 2007 a ve stejném roce přijíždí do FACTu Quentin Tarantino na diskuzi s diváky ke svému filmu *Death Proof*. Vstupenky na jeho projekci byly vyprodány za dvacet pět minut. (BBC, 2007)

Zásadní byl pro Liverpool rok 2008, kdy bylo město jmenováno Evropským městem kultury 2008 a návštěvnost kulturních institucí a akcí v důsledku toho od roku 2007 stoupla o 30 % (Iqbal, 2008). FACT v tom roce uvedl například sólovou výstavu současného umělce Pipilotti Rist (“BBC - Liverpool - Capital of Culture - Capital of Culture events,” 2006) a výstavu *sk-interfaces*, zkoumající některé otázky týkající se biotechnologie a umělců, které využívají kůži jako materiál pro umění (“History of FACT,” 2017).

V roce 2008 do FACTu přišel dvoumilióntý návštěvník od otevření centra (Crowe, 2009), v roce 2015 bylo návštěvníků přes čtyři miliony (“Thanks for Your Support!,” 2015). Každý rok FACT navštíví okolo 300 000 lidí.

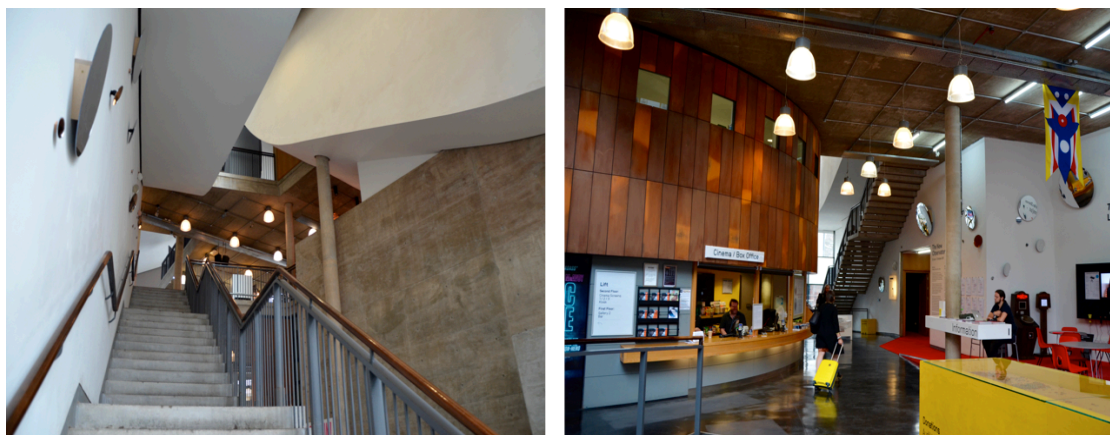
Od března 2016 do května 2017 ve FACTu proběhly čtyři výstavy – *Unfold*, *Liverpool Biennial*, *No Such Thing as Gravity* a *How Much of This is Fiction*. Jak

³ Před Mikem Stubbsem FACT nejprve vedl do roku 2005 Eddie Berg, který organizaci založil, po něm pak v letech 2005–2006 Gill Henderson (“Gill Henderson New Director for FACT,” 2005).

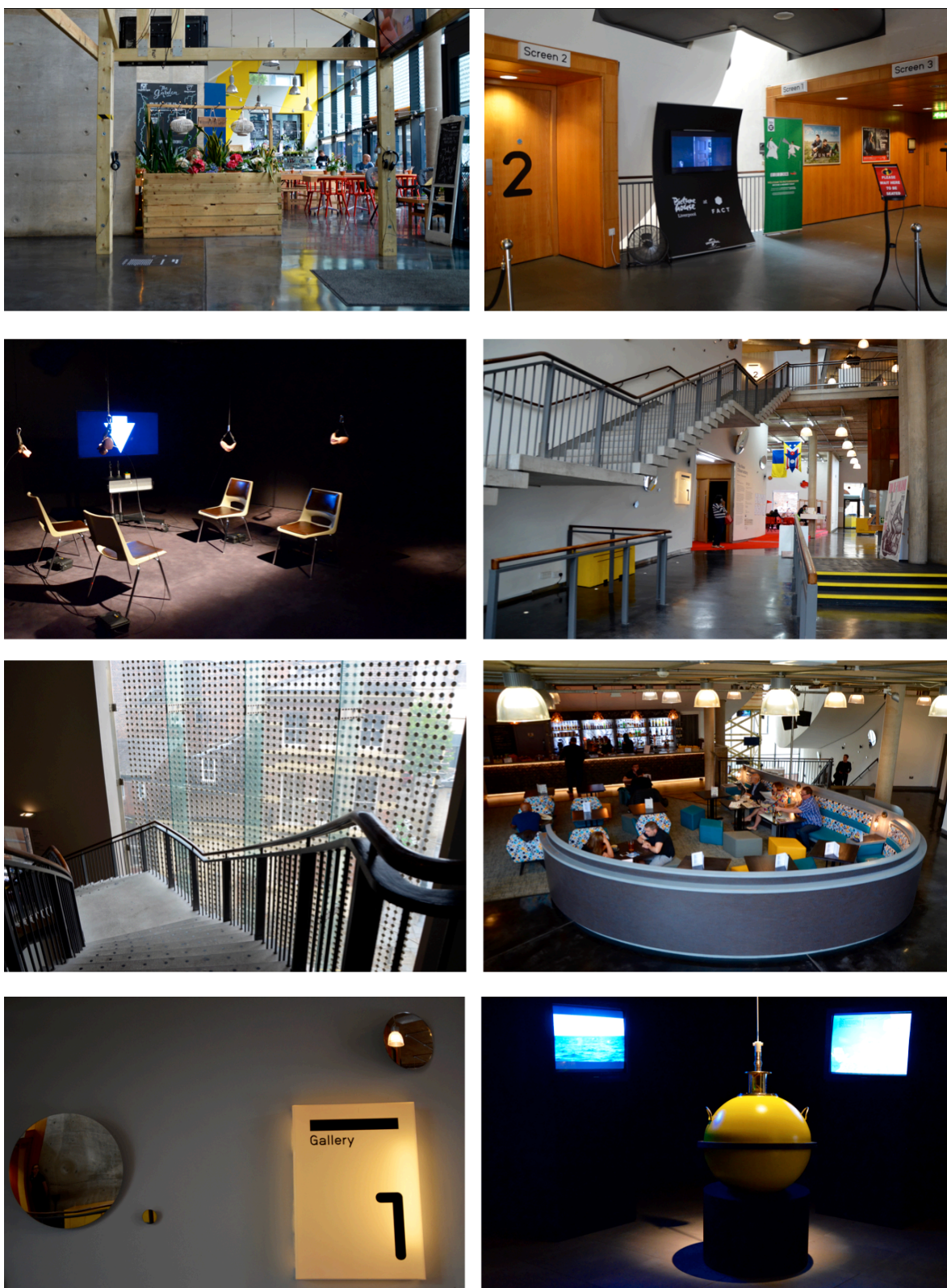
uvádí Hannah Barton, vedoucí oddělení marketingu, komunikace a prodeje, návštěvnost výstav byla následující: výstavu Unfold navštívilo 18 922 lidí, u Liverpool Biennial to bylo 26 399 lidí, na No Such Thing as Gravity přišlo 14 603 návštěvníků a výstava How Much of This is Fiction přilákala 14 440 lidí. Návštěvnost webových stránek zaznamenala v období duben 2016 až březen 2017 celkem 108 641 přístupů ze zahraničí a 717 142 jednorázových návštěv webu. (Barton, 2017)

Centrum FACT nabízí tři galerijní prostory, čtyři kinosály, kavárnu, bar, foyer a zázemí (obr. 6.–15. ukazují interiér centra) a je plně přístupné pro vozíčkáře (“About FACT,” 2017).

„Je to vlastně neobvyklý mix - FACT vlastní budovu a jako součást partnerské dohody pronajímá prostory kina - jsme tedy známí jak jako kino, tak jako umělecké a výstavní centrum. A je zajímavé, že místními jsme vnímáni jako kino – to je naše primární funkce pro lidi z Liverpoolu, kteří sem vejdou. A je to něco, co se snažíme intenzivně změnit, být lokálně viděni více jako umělecká a kulturní instituce. Naopak na národní a mezinárodní úrovni jsme vnímáni jen jako umělecké centrum a návštěvníci jsou občas existencí a velikostí kina překvapeni. Myslím, že je to vlastně hezky v rovnováze,” říká Roger McKinley, manažer pro výzkum a inovace ve FACTu. (McKinley, 2017)

Obr. 6. a 7., interiér centra FACT, foto: Alžběta Kovandová, 2017

Obr. 8.–15., interiér centra FACT, foto: Alžběta Kovandová, 2017

3.) FINANCOVÁNÍ FACTU

FACT je registrovaný jako obecně prospěšná společnost, financovaná především z prostředků Arts Council England⁴ a Liverpool City Council (Městská rada Liverpoolu).

Arts Council England vypisuje každé tři roky granty pro tzv. National Portfolio Organisations, o které se mohou britské kulturní organizace ucházet. Pro období 2015–18 se jedná o 663 organizací, do kterých se investuje celkem jedna miliarda liber, přičemž FACT je jednou z nich. (National Portfolio Organisations | Arts Council England, 2017)

Krom toho je FACT součástí programu Arts and Cultural Investment Programme, zaměřeného na podporu místních kulturních organizací, který vypisuje Liverpool City Council. Dále finančně FACTu prostřednictvím grantů na různé projekty přispívá Evropská unie, nadace Paul Hamlyn Foundation, Britský Filmový Institut nebo Heritage Lottery Fund. Také má partnerství s mnoha univerzitami - Liverpool John Moores University, Liverpool Hope University, University of Liverpool, University of Salford Manchester, Manchester Metropolitan University a The University of Nottingham. Spolupracuje s programy Arts at CERN⁵ a EMAN#EMARE⁶, se sítí kin Picturehouse a Open Data Institutem⁷. (“Our Supporters,” 2017)

⁴ Arts Council England je vládní organizace zaměřená na kulturu, financovaná britským Ministerstvem kultury, médií a sportu (“Our organisation | Arts Council England,” 2017).

⁵ “Arts at CERN je program CERNu spojující umění a vědu, který podporuje dialog mezi významnými vědci a vizionářskými umělci v předním světovém středisku pro fyziku částic.“ (“Arts at CERN,” 2017)

⁶ “European Media Art Network (EMAN) vznikla z projektu EMARE (European Media Artists in Residence Exchange) a každoročně uděluje granty na výrobu vynikajícím evropským mediálním umělcům a podporuje výzkum, výrobu, prezentaci a distribuci mediálního umění v Evropě i mimo ni.” (“News | EMAN#EMARE,” 2017)

⁷ Open Data Institute sdružuje komerční a nekomerční organizace a vlády v konkrétních odvětvích a nabízí poradenství v oblasti dat a práce s nimi.

FACT má za cíl zlepšit svou udržitelnost a snížit závislost na grantech prostřednictvím řady činností. Jedná se především o snahu získat více prostředků od menších dárců a nadací; zlepšit nabídku komerčních služeb, které může FACT poskytnout a získat tak další příjmy, i navázání spolupráce s národními a mezinárodními partnery, kteří se mohou spolupodílet na financování společných aktivit. (Activity Report, 2013) Příspěť FACTu do pokladny lze i přímo v budově vhozením peněz do jedné ze dvou kasiček ve foyer centra (obr. 16. a 17.).

FACT je členem LARC (Liverpool Arts Regeneration Consortium), partnerství osmi předních kulturních organizací v Liverpoolu. Ty se společně podílely a stále podílejí na rozvoji kulturního sektoru při obnově Liverpoolu po jeho úpadku. (“FACT - Foundation for Art and Creative Technology | Culture24,” 2017). Především se snaží zapojit místní kulturní organizace do sociální a ekonomické stránky obnovy města a prostřednictvím spolupráce s místními úřady, zdravotními středisky, školami i dalšími organizacemi poskytnout nové pracovní a vzdělávací příležitosti i lepší přístup ke kulturním aktivitám (“Liverpool Arts Regeneration Consortium,” 2017).

Obr. 16. a 17., kasičky ve foyer FACTu, foto: Alžběta Kovandová, 2017

„Velkou výhodou je status FACTu - jedná se o obecně prospěšnou společnost, a tudíž splňuje mnoho požadavků při žádostech o granty a příspěvky. Problémem je naopak to, že většina lidí FACT vnímá primárně jako kino, které ale FACT neprovozuje,⁸ základem je tedy vždy hlavně správně popsat, co FACT vlastně dělá, pak už je to docela snadné,” říká Aoife Robinson, která pracuje v oddělení fundraisingu. (Robinson, 2017)

⁸ Kino v budově FACTu provozuje externí společnost Picturehouse.

4.) JEDNOTLIVÁ ODDĚLENÍ FACTU

Program je ve FACTu plánován vždy v ročním cyklu. Každý rok má tedy své téma, od něž se odvíjí jak expozice v galerii, tak i výzkumné a vzdělávací komunitní programy, součástí jsou i tématické projekce v kině. (“Impact of the LARC Revised Final Report,” 2011) V této kapitole budou postupně krátce představena jednotlivá oddělení FACTu a ve zkratce nastíněno, čím se zabývají.

a) GALERIE

Hlavní část FACTu jako instituce i jako budovy tvoří dvoupodlažní galerie. Pro každý rok je určeno téma, na jehož základě pak vznikají tři až čtyři výstavy ročně, které zahrnují především digitální a vizuální umění. Stejněho tématu se pak více či méně týkají i komunitní programy, projekce a události probíhající v daném roce. Pro rok 2016 to bylo „Art and Science” (umění a věda), v roce 2017 „Politics” (politika) a na rok 2018 je naplánováno „Play” (hra).

Za dobu své existence ve FACTu prezentovalo svou práci více než 350 umělců a expozice bývají často přebírány a vystavovány v galeriích v Evropě, Asii i Severní Americe. Ve FACTu vystavují umělci využívající kreativní technologie a digitální média jako nástroj ke komunikování a poznávání komplexnějších problémů. Vstup do galerie je zdarma bez ohledu na to, jaká expozice právě probíhá. (FACT, 2017)

V roce 2016 FACT započal tříletou spolupráci s Evropskou organizací pro jaderný výzkum (CERN) v Ženevě, která je součástí programu Arts at CERN. Projekt podpořily liverpoolské instituce (Liverpool City Council, University of Liverpool a Liverpool John Moores University) a jeho výsledkem bude umělecký projekt COLLIDE korejského umělce Yuanchul Kima. (FACT, 2017)

FACT se také podílí na Liverpool Biennial, tedy liverpoolském bienále. V rámci toho v roce 2016 v galerii FACTu své umělecké dílo představil například polský umělec Krzysztof Wodiczko (obr.18.). (“Liverpool Biennial,” 2016)

Obr.18., Krzysztof Wodiczko, Guests, 2009, FACT, foto: Jon Barraclough, převzato z “Artists | Liverpool Biennial,” (2017)

Jedním z dalších umělců, který ve FACTu prezentoval svou práci – a to dokonce již dvakrát – je umělec a herec Shia LaBeouf. Umělecká díla vytvořil ve spolupráci s Nastjou Säde Rönkkö a Lukem Turnerem. Poprvé do FACTu přijeli v roce 2015, aby prezentovali performance s názvem #TOUCHMYSOUL, v rámci které přes telefon zodpovídali otázky volajících (obr. 19.). Podruhé pak v roce 2017, kdy na střechu galerie nainstalovali vlajku s nápisem HE WILL NOT DIVIDE US v reakci na zvolení Donalda Trumpa americkým prezidentem (obr. 20.) (Mumford, 2017). Vlajka byla ale po několika dnech odstraněna kvůli odpůrcům projektu, kteří se opakovaně pokoušeli na střechu vstoupit (“HEWILLNOTDIVIDE.US,” 2017).

Obr. 19., #TOUCHMYSOUL performance umělců LaBeouf, Rönkkö & Turner, součást výstavy Follow ve FACT, foto: Brian Slater, převzato z Jones (2015)

“Je to galerie, která umožňuje digitálním umělcům uvažovat jako filmaři a realizovat své ambice v profesionálním prostředí.” Isaac Julien, umělec (“About FACT,” 2017).

Obr. 20, vlajka s nápisem HE WILL NOT DIVIDE US na střeše FACTu, převzato z “HEWILLNOTDIVIDE.US,” (2017)

Mezi umělce, kteří ve FACTu vystavovali nebo představili svá díla, patří například Pipilotti Rist, Nam June Paik, Bill Viola, Apichatpong Weerasethakul, Isaac Julien, James Franco, Marina Abramovic, Marc Leckey, Superflex, Ryoichi Kurokawa, UBERMORGEN, !Mediengruppe Bitnik nebo The Yes Man.

V roce 2016 bylo prezentováno nebo vzniklo pod záštitou FACTu 49 uměleckých děl a práce byly poté vystaveny na 21 dalších místech po celém světě – díky tomu vidělo práce dalších 580 000 mezinárodních diváků. (“About FACT,” 2017)

b) VIDEOPRODUKCE

Současné oddělení videoprodukce ve FACTu vzniklo původně ze společnosti MITES (Moving Image Touring and Exhibition Service), založené v roce 1992 jako součást Movioly kvůli vzrůstající poptávce umělců a galerií po technologiích. Clive Gillman, který MITES založil, se k hnutí Moviola připojil v roce 1991 a zakladateli Eddie Bergovi nastínil svou představu o tom, jak by takový servis měl vypadat. Jeho hlavním cílem bylo usnadnit galeriím, umělcům i kurátorům práci s moderními technologiemi a zpřístupnit je, poskytnout videodokumentaci uměleckých děl a nabídnout trénink v této oblasti. Hlavním cílem MITES tak bylo nejen zajistit vybavení pro galerie, ale i poskytnout technickou podporu těm, kteří ji potřebují.

MITES se stal první službou svého druhu v Británii a svou jedinečnou pozici si udržel i přes to, že mu bylo často vyčítáno, že nesídlí v Londýně. (Clayton, 2012)

“Na konci devadesátých let MITES podpořil více než 600 umělců a galeristů, poskytnul vybavení pro bezmála 300 výstav a spolupracoval s 95 % všech výstav, které používaly moderní technologie v letech 1992–1998.” (Clayton podle The Moving Image Touring and Exhibition Service Interim Report z ledna 1991, 2012)

Je těžké zpětně posoudit, do jaké míry byl úspěch MITES ovlivněn změnami, které se v té době na poli médií a umění odehrávaly, je ale jisté, že se mezi umělci a galeriemi jednalo o velmi vítanou službu – nemuseli shromažďovat velké množství technického vybavení potřebného pro expozice ani investovat do nákupu nových, technicky dokonalejších přístrojů. MITES také zajisté přispěl k „demytizaci“ technologií a jejich používání v moderním umění.

Velký pokrok v oblasti technologií znamenal pro MITES problém. Technologie začaly být díky nižším cenám dostupnější pro širší veřejnost a investice MITESu více než 10 000 liber do tzv. DVD Mastering Suite (tedy přístroje na vypalování DVD) v devadesátých letech se stala bezpředmětnou v momentě, kdy se DVD mechanika stala běžným vybavením každého počítače. I přesto ale FACT velmi úspěšně nabízí půjčování vybavení a produkci videí dodnes, což ukazuje na to, že i dnes je o technickou podporu stále zájem. (Clayton, 2012)

Do roku 2009 ve FACTu nebyl trvale zaměstnaný žádný filmař ani kameraman, který by natáčení videí zajišťoval, MITES fungoval jen na bázi půjčovny vybavení. To se změnilo s příchodem Mika Donaghyho a o rok později Carla Daviese, kteří společně vybudovali oddělení videoprodukce tak, jak funguje dodnes, a začali kromě půjčování techniky videa i sami natáčet. V roce 2014 se z MITES stalo FACT Services. (Donaghy, 2017)

V současné době se oddělení videoprodukce kromě pronájmu vybavení a střižny zabývá tvorbou videí o umění, technologiích a hudbě. Nabízí pre- a postprodukci komerčních i nekomerčních videí a krátkých filmů, animace i tvorbu speciálních efektů. Oddělení natáčí videa pro FACT a dokumentuje tvorbu umělců, kteří ve FACTu vystavují. Když pod záštitou FACTu vzniká film nějakého umělce,

může se na oddělení videoprodukce obrátit a zapůjčit si techniku, případně i využít služeb a znalostí kameramana Carla Daviese, který oddělení vede.

Oddělení zároveň spolupracuje i s externími klienty, vesměs s kulturními organizacemi, pro které natáčí videa, čímž přináší peníze do celkového rozpočtu organizace. Mezi klienty patří například Liverpool Biennial, Liverpool Everyman & Playhouse, Opera North, Rambert Dance Company, National Museums Liverpool, Manchester Camerata Orchestra, Liverpool International Music Festival, Claire House Children's Hospice. (“Events & Video Production,” 2017)

„Máme zlevněnou denní sazbu a jsme tak levnější než běžné komerční firmy. To pomáhá udržet peníze v kulturním sektoru a umožňuje to kulturním organizacím navzájem se podporovat a využívat svých rozdílných služeb. Takže například, když chce bienále natočit video o některém z umělců, přijdou do jiné umělecké organizace a zaplatí jim za video peníze místo toho, aby šli do soukromé firmy, která natáčí videa nejen o umění. A peníze tím pádem zůstávají a cirkulují v kulturním a uměleckém sektoru,“ říká vedoucí oddělení videoprodukce Carl Davies. (C. Davies, 2017)

c) KINO

Kino je ve FACTu zajišťováno externí firmou Picturehouse (obr. 21.), která provozuje devět kin v Londýně a čtrnáct dalších v ostatních městech po Británii. (“Picturehouses - Cinemas listing,” 2017). Filmy jsou promítány ve třech kinosálech, které si Picturehouse od FACTu pronajímá – sál 1 je pro 266 diváků, sál 2 pro 148 a sál 3 pojme 98 lidí. Další prostor je tzv. Box – místo, kde probíhají přednášky, workshopy, ale i projekce – který Picturehouse s FACTem sdílí, ten je pro padesát diváků. (Fowler, 2017)

Kromě klasických projekcí komerčních filmů organizuje Picturehouse i speciální akce, jako jsou každotýdenní Discover Tuesdays, kde se promítají nezávislé artové filmy, projekce pro lidi s autismem (tzv. Autism-Friendly), projekce pro matky s kojenci i s většími dětmi, tzv. Silver Screen odpolední projekce se zlevněným vstupem pro lidi starší 60 let, projekce pro válečné veterány a tzv. Dementia Friendly Screenings, které jsou pro lidi trpící demencí a jejich pečovatele.

Tzv. Autism-Friendly je událost, kam mohou přijít lidé s autismem a za sníženou cenu lístku (tři libry) zhlédnout film v příjemném prostředí, uzpůsobeném jejich potřebám. Projekce má přesně daná pravidla, aby byla pro návštěvníky co možná nejpříjemnější – světla nejsou plně zhasnuta, promítání je zcela bez reklam a trailerů na jiné filmy, hlasitost zvuku je snížena, nejsou daná čísla sedadel, takže se diváci mohou volně pohybovat, a z kina je možné kdykoliv odejít a zase se vrátit. Pečovatelé a doprovod mají vstup zdarma. (Pierrot, 2015)

Obr. 21.: prostory kina Picturehouse ve FACTu, 2017, foto: Alžběta Kovandová

projekcemi pro lidi s demencí začali v kině ve FACTu jako v prvním ze všech kin ze sítě Picturehouse. Před první projekcí museli absolvovat školení v The Dukes Theatre Lancaster o tom, jak takové akce správně pořádat, a v současné době se do tohoto projektu zapojila už i všechna ostatní kina sítě Picturehouse. (Fowler, 2017) Projekce jsou sponzorovány fondem Film Hub North West Central,⁹ spadajícím pod Britský filmový institut a The Dukes Theatre Lancaster: A Life More Ordinary.¹⁰ (Dementia Friendly Screenings, 2015)

⁹ Film Hub NWC sdružuje organizace, které chtějí v rámci svých projekcí přinášet více specifické filmy (klasické filmy, krátké filmy, celovečerní dokumentární filmy nebo například experimentální filmy) z různých oblastí kinematografie a zároveň podporují nejen regionální rozvoj kultury ("FAQs | Film Hub – North West Central," 2017).

¹⁰ The Dukes je kulturní centrum v Lancasteru, které se projektem A Life More Ordinary snaží poskytnout lidem trpícím demencí a ztrátou paměti příležitost zúčastnit se kulturní akce. Tento projekt se odehrává v „obyčejném“ veřejném prostředí, nikoliv ve zdravotnickém zařízení, a lidé se tak mohou cítit jako na „běžné“ společenské události. Program pod záštitou The Dukes v současné době

Akce je příležitostí pro lidi, kteří by za jiných okolností do kina pravděpodobně nešli, a snaží se ukázat, že kino může být dostupné všem. Během projekcí nejsou světla plně zhasnuta, uprostřed každé projekce je dvacet minut dlouhá pauza a občerstvení je zdarma, stejně tak vstup pro doprovázející pečovatele. Dementia Friendly Screenings probíhají ve FACTu jednou měsíčně.

„Nejčastěji promítáme populární staré muzikály, jako je například *Singing in the Rain*, *American in Paris* nebo *White Christmas*, které si diváci pamatují z doby, kdy byli mladí. Hudba je při těchto akcích velmi důležitá, lidé si zpívají a vzpomínají,” říká manažer kina Picturehouse at FACT Michael Fowler. “I přesto, že je Picturehouse ve FACTu klasické komerční kino, právě díky takovým akcím, které v něm probíhají a díky napojení na FACT, působí občas daleko více jako malé nezávislé kino.” (Fowler, 2017)

V síti kin Picturehouse není daná centrální distribuce, záleží vždy na velikosti kina a počtu diváků. Kino ve FACTu je středně velké, to znamená, že se dostane k lepšímu výběru filmů než malá kina, a protože publikum je celkem rozmanité, promítá kino rozličné žánry. (Fowler, 2017) Ve FACTu tak lze narazit na nejnovější velké komerční filmy, ale i na nezávislé artové filmy.

Ze známých tvůrců a osobností své filmy do FACTu přijeli prezentovat například Ken Loach, Quentin Tarantino nebo Woody Harrelson. (“Preview screening of new Ken Loach film with Q&A,” 2013, BBC, 2007, “Lost in London & Q&A with Woody Harrelson,” 2017)

Ve spolupráci s Picturehouse probíhají v prostorách kina akce organizované FACTem, zaměřené na film. Jednou z nich je například Liverpool Film Night – každoroční přehlídka výběru z filmů, které vznikly v Merseyside regionu, nebo Film Talent Development Programme – šestiměsíční cyklus přednášek významných filmových profesionálů zakončený pitchingem námětů, který vznikl za spolupráce FACTu a organizace Creative England. (Art in Liverpool, 2016)

organizuje pět dalších kulturních organizací v Severní Anglii, jednou z nich je právě kino Picturehouse ve FACTu. (“A Life More Ordinary | the Dukes,” 2017)

d) PROGRAMY PRO VEŘEJNOST

Komunitní programy ve FACTu začaly už v roce 2000 spoluprací s projektem *tenantspin* dánského uměleckého kolektivu Superflex. Původně se jednalo o jednorázový projekt v reakci na demolice některých oblastí na konci devadesátých let v Liverpoolu – „co se stane, když přemístíte tisíce důchodců do nových domů a rozbijete tím fungující komunitu z panelového sídliště?“ Dánská umělecká skupina Superflex spolupracovala se skupinou obyvatel na tom, aby společně našli odpověď na tuto otázku a skrze webovou platformu a online streaming ji dokázali artikulovat. Projekt byl velmi úspěšný, stal se místem pro řešení problematiky sociálního bydlení a pokračoval nadále v dalších letech. Základními pilíři projektu bylo umožnění obyvatelům vyjádřit svůj názor a propojit tak sociální problém s uměním. Zároveň projekt využíval technologie a on-line prostor pro komunikaci dlouho předtím, než začalo být živé vysílání a sociální média běžné. *Tenanspin* fungoval až do roku 2012 a položil základy pro další komunitní programy, které ve FACTu probíhají dodnes. (“Communities,” 2017, “tenantspin the incomplete archive,” 2013)

FACT poskytuje mnoho programů pro širokou veřejnost, ty se dají primárně rozdělit do dvou základních kategorií – *learning*, tedy vzdělávací programy, a *research* – výzkumné projekty. Další možností, jak se do aktivit FACTu zapojit, je dobrovolnická práce v galerii.

I.) RESEARCH/VÝZKUM

FACT spolupracuje s mezinárodními uměleckými a vědeckými centry i mnoha univerzitami – například s Liverpool John Moores University, Liverpool Hope University, University of Liverpool, University of Salford Manchester, Manchester Metropolitan University a The University of Nottingham, mezi další partnery patří například Open Data Institute nebo CERN (“Our Supporters,” 2017). Hlavním cílem FACTu v oblasti výzkumu je podílet se na nových, inovativních projektech na poli umění a technologií. Mimo jiné také nabízí možnost spolupráce a podpory pro Ph.D. studenty, kteří chtějí na svém projektu pracovat ve FACTu. (“PHD Studentships,” 2017)

Důležitou součástí FACTu je i FACTLab, založený v roce 2015. FACTLab je experimentální učební prostor, kde probíhají workshopy, při kterých mohou lidé

pracovat s technologiemi a pomocí praktických experimentů je propojovat s uměním. Tento prostor nabízí návštěvníkům možnost rozvíjet své dovednosti a nahlédnout do zákulisí toho, jak vystavované umění vzniká. FACTLab využívají jak umělci, kteří pod záštitou FACTu pracují, tak i designéři, vědci i výzkumníci z mnoha různých odvětví. Hlavním cílem je profesionály propojit s širokou veřejností a nabídnout škálu projektů v oblasti umění a kreativních technologií, na kterých mohou spolupracovat. (FACT, 2015a)

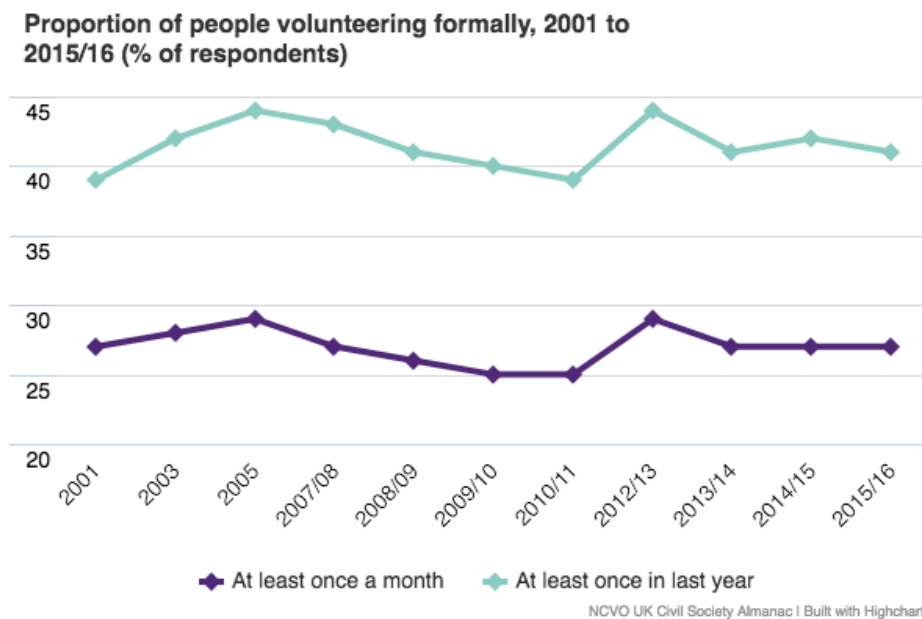
FACTLab sídlí ve FACTu a vznikl ve spolupráci s Liverpool John Moores University za podpory programů Evropské unie Culture Programme of the European Union a Connecting Cities (“Experiment at FACTLab - Liverpool Echo,” 2015).

II.) DOBROVOLNÍCI

Za uplynulý rok 2015/2016 se v Británii formálně¹¹ věnovalo dobrovolnické činnosti 14,2 milionu lidí minimálně jednou za měsíc a dva dospělí lidé z pěti starší šestnácti let (tzn. 41 %) formálně dobrovolničili alespoň jednou za rok (obr. 22.) (UK Civil Society Almanac 2017 / Volunteering overview, 2017).

Ve FACTu se s dobrovolnictvím začalo v roce 2014. Do té doby měl na starosti vítání nově příchozích návštěvníků do budovy a hlídání galerie vždy někdo ze čtyř placených zaměstnanců galerie. Jak se ale výstavy začaly zvětšovat a s tím začalo do budovy přicházet větší množství lidí, bylo potřeba přijít s jiným způsobem zákaznického servisu - chyběli lidé, ale nebyl dostatek financí na přijetí dalších placených posil. Ve FACTu tedy začala fungovat síť dobrovolníků, která dnes čítá kolem sedmdesáti lidí. (Burnett, 2017)

¹¹ Rozlišujeme mezi formálním a neformálním dobrovolničením. Formální znamená poskytovat neplacenou pomoc skupině lidí, klubu nebo organizaci, neformální pak pomáhat individuálním lidem, kteří nejsou příbuzní ani součástí ucelené skupiny, klubu nebo organizace. (UK Civil Society Almanac 2017 / Volunteering overview, 2017)

Obr. 22., graf popisuje počet lidí (%), kteří dobrovolničili v letech 2001-2016, fialová linie ukazuje procenta lidí, kteří dobrovolničili alespoň jednou za měsíc, zelená pak procenta lidí, kteří dobrovolničili alespoň jednou za rok, převzato z *UK Civil Society Almanac 2017 / Volunteering overview (2017)*

„Naši návštěvníci přicházejí z různých koutů světa, někdy jsou to celé rodiny, někteří jsou umělci a profesionálové z galerií, jiní zastupují firmy, jsou různě staří a pocházejí z rozličných prostředí. Hledáme různorodou škálu lidí, aby je přivítali, takže máte-li rádi umění, technologie a práci s lidmi, je tato pozice právě pro vás!“ (“Volunteers,” 2017)

Dobrovolníkem se může stát každý starší 18 let, nejčastěji jsou dobrovolníky studenti – především uměleckých oborů, kteří potřebují získat zkušenosti, a starší lidé v důchodu, pro které je dobrovolničení především sociální záležitost, protože se setkají s novými lidmi. Dobrovolníci nejčastěji plní funkci kustodů ve foyer budovy a vítají příchozí návštěvníky, kteří se na ně můžou obrátit s dotazy o FACTu nebo o právě probíhající výstavě. Dále hlídají samotné expozice, mohou vypomáhat s technickou stránkou výstav a někteří z nich pomáhají i s marketingem přispíváním na blog FACTu. Kromě toho s Washingtonem Buckleym, který je jedním z členů návštěvnického servisu ve FACTu a zároveň filmař, natáčeji krátké filmy o tom, co to znamená být dobrovolníkem, a o FACTu obecně. FACT dobrovolníkům proplácí cestovní výdaje, směny trvají vždy půl dne a je na každém, kolik si jich do týdne nebo do měsíce zapíše, stejně jako jak dlouho zůstane. (Burnett, 2017)

„Máme tu lidi, kteří jsou tu jen na dobu trvání jedné výstavy, jiní zůstávají déle – někteří tu dobrovolničí od samého začátku, takže tři roky,“ říká Joan Burnett, manažerka služeb pro návštěvníky FACTu, která program dobrovolnictví řídí. „Myslím si, že dobrovolničení může být dobrý způsob, jak začít kariéru. A mnoho z našich dobrovolníků později našlo práci v některé z uměleckých organizací v Liverpoolu.“ (Burnett, 2017)

III.) LEARNING/VZDĚLÁVÁNÍ

Do vzdělávacích programů FACTu se každý rok zapojí více než 8500 lidí z oblasti Merseyside. Programy se primárně dělí na dvě skupiny – pro děti a pro dospělé. Klíčové je propojení umělce s komunitou a skrze to pak objevování nových způsobů komunikace. (FACT, 2015b)

„Vycházejíc z 15leté historie v tvůrčím rozvoji komunity, věříme, že kreativita a inovace mohou pomoci při řešení důležitých otázek, jako je soudržnost komunity a občanská účast.“ (“Communities,” 2017)

Pro děti a mladé lidi FACT nabízí mnoho možností, jak se zapojit, a z celkového počtu již zmíněných 8 500 lidí je 3 500 tvořeno dětmi. Děti se mohou či mohly zapojit například do: BFI Film Academy, kurzu Britského filmového Institutu, při kterém si vyzkouší natočení krátkého filmu, Girl Geek Academy, osmitýdenního kurzu programování a kódování pro dívky ve věku 14–17 let, Minecraft Infinity Project, během kterého děti prostřednictvím hry Minecraft stavěly virtuální mapu liverpoolského Bienále 2016 nebo Prototype Summer School, série letních workshopů pro děti se zájmem o technologie. Mnoho z těchto aktivit probíhá ve výše zmiňovaném prostoru FACTLab, kde kromě aktivit pro děti probíhá například i šestitýdenní program Hack Nights pro dospělé, zaměřený na programování a 3D design. (“Experiment with new technologies at FACTLab - Visit Liverpool,” 2015, “FACTLab,” 2017)

FACT spolupracuje i se školami, pro které nabízí přednášky, prohlídky galerie a další aktivity spojené s výstavou, která v tu chvíli v galerii probíhá (“Young People,” 2017).

Dalším projektem, na kterém se FACT spolupodílí, je Networked Narrativ, běžící už od roku 2014. Projekt je zaměřený na mladé lidi ve věku 13–25 let z měst Burnley, Wigan a Hull v Severní Anglii, kterým nabízí možnost spolupracovat s umělci a podílet se na vzniku uměleckých děl, prezentovaných poté jak ve veřejném prostoru jejich města, tak na internetu. (“Networked Narrative,” 2017)

Jedním z umělců zapojených v programu Networked Narrativ je například Mark Titchner, který nechal mladé lidi odpovídat na otázku “What is it that you want more than anything else?” (Co si přeješ víc než cokoliv jiného?) a pak společně s nimi vytvořil několik instalací, ve kterých byly vepsané jejich odpovědi (obr. 23. a 24.). Výsledné práce byly umístěny na veřejných prostranstvích v městech Hull, Burnley a Wigan. (“Networked Narrative,” 2017)

Program Networked Narrative je financovaný fondem England’s Strategic Touring, spadajícím pod Arts Council. (*Wigan Brochure*, 2017)

Obr. 23.: Ryan, 2017. Banner, fotografie: Simon Webb, převzato z *Wigan Brochure* (2017)

Obr. 24.: Olivia, 2017. Window vinyl, fotografie: Simon Webb, převzato z *Wigan Brochure*, (2017)

Vzdělávací programy, které FACT nabízí pro dospělé, se zaměřují především na tři okruhy: stárnutí, konflikt a spravedlnost (FACT, 2015b) a týkají se zejména spolupráce se dvěma skupinami lidí – staršími lidmi a válečnými veterány.

Program zaměřený na starší lidi se jmenuje Digital Ambassadors. Jedná se o skupinu dvaceti lidí starších 60 let, kteří se scházejí jednou týdně a prostřednictvím workshopů s umělci a techniky se učí porozumět novým technologiím a pracovat s nimi. („Art in Liverpool - FACT: Hold, Invisible Flock,” 2017) V rámci workshopů tak například na podzim roku 2016 natočili prohlídku expozice No Such Thing As Gravity, která ve FACTu probíhala, s pomocí 360° kamery, aby umožnili i lidem, kteří se do galerie podívat nemůžou, výstavu vidět („FACT’s Over 60s group’s VR tour of No Such Thing As Gravity,” 2017). Další projekt, na kterém se podíleli, byla spolupráce s umělkyní Joumanou Mourad, se kterou zachycovali své vzpomínky z různých míst v Liverpoolu a zanášeli je do digitální mapy (openculture, 2017).

„Sedm let práce se staršími lidmi, technologiemi a digitálním umění mě přesvědčilo o tom, že žádné z klišé o starých lidech není pravda. Pletení je minulostí, pokud není nezbytně nutné. Pro tuto generaci neexistuje zpomalit nebo se vzdát. Starší lidé jsou průkopníci internetu, digitální vypravěči, filmaři, VJové a sociální aktivisté,” říká Laura Yates, která ve FACTu pracovala jako organizátorka komunitních aktivit (Yates, 2013).

„Starší lidé se bojí, že jim práce s technologiemi přeroste přes hlavu. Ale jakmile s tím začnete, zjistíte, že na tom nic zas tak strašidelného není,” říká účastník projektu Digital Ambassadors („Communities,” 2017).

Fungování vzdělávacího programu pro válečné veterány je podrobněji rozepsáno v následujících kapitolách.

5.) UKÁZKA SPOLUPRÁCE FACT – UMĚLEC: KATIE DAVIES A JEJÍ FILM THE SEPARATE SYSTEM

FACT pravidelně spolupracuje s mnoha umělci na produkci jejich děl. Jedním z nich je i film *The Separate System* režisérky Katie Davies, který natočila v letech 2016–2017. V páté kapitole je popsána problematika, kterou se film zabývá, zaměření Katie Davies a to, jak snímek vznikl jako konkrétní příklad a demonstrace toho, jak spolupráce FACTu s umělci probíhá.

a) PROBLEMATIKA VÁLEČNÝCH VETERÁNŮ

Zatímco v České republice je celkový počet válečných veteránů, kteří se zúčastnili zahraničních misí od roku 1991 okolo 15 000 („Sdružení válečných veteránů ČR,” 2017), jen v severní Anglii je veteránů přibližně 500 000, z toho 31 000 žije v Liverpoolu. V příštích čtyřech letech tato čísla ještě vzrostou, dalších 4 000 vojáků bude opouštět službu a vrátí se domů do Liverpoolu. („Veterans in Practice,” 2017)

Návrat z armády zpátky domů je obecně pro vojáky velmi problematický a veterán z Afghánistánu Richard Stratfield k tomu podotýká, že teprve ve chvíli návratu opravdové problémy začínají (Watt, 2017). Říká také: „Vidíte [veterány], jak začnou hodně pít, mají problémy s disciplínou a vztahy a zanedlouho začnou strádat. Dokud jsou v armádě, je jednoduché se s ostatními identifikovat. Ale jakmile se vrátí do civilního života, začne to být komplikované, protože ostatní lidé si neuvědomují, čím prošli.” O vojáky je během misí velmi dobře postaráno, nemusí si vařit, práť ani se starat o běžné záležitosti. O to náročnější je pak pro ně návrat do normálního života – Dziaková píše v knize *Vojenská psychologie*, že je tomu tak především u mladých vojáků. V případě, že absolvují více misí za sebou, „skutečný život pro ně může být větší virtuální realitou než dokonalé počítačové hry“ (Dziaková, 2009).

Pro bývalé vojáky je velmi těžké si najít práci, často mají po návratu ze zahraničí partnerské potíže, problémy s dětmi, nadměrně konzumují alkohol a cigarety a mnoho z nich trpí posttraumatickou stresovou poruchou (dále PTSD).

Jedná se o *“duševní poruchu, která se zpravidla vyvine jako následek hrůzných, děsivých a život bezprostředně ohrožujících situací nebo v důsledku získání jinak vysoce nebezpečné osobní zkušenosti, prožitku”* (Kulíšek, 2011) a studie ze San Franciska prokázala, že přibližně 22 % vojáků, kteří se vrátili z Afghánistánu nebo Iráku v letech 2002–2008, touto poruchou trpí (Furst, 2015). PTSD má pak za následek větší náchylnost k srdečním problémům, depresím, domácímu násilí i sebevraždám – podle výzkumu amerického institutu Veteran’s Affairs pouze 1 % obyvatel Ameriky tvoří veteráni, ale 20 % všech sebevražd v Americe se jich týká (Furst, 2015).

Všechny výše zmíněné problémy pak často souvisí ještě s další skutečností - jak uvedl v roce 2017 list The Guardian, jen za poslední rok bylo v Británii odsouzeno do vězení 2 500 bývalých vojáků. Veteráni tvoří 5 % vězeňské populace, 25 % z nich je zavřeno za sexuálně motivované činy, velmi častým důvodem jsou také fyzická napadení. (Watt, 2017) V roce 2014 britské Ministerstvo spravedlnosti vydalo prohlášení, že všechny věznice obdrží informace o tom, jak odsouzeným veteránům pomáhat a každý vězeň přijatý k výkonu trestu od ledna 2015 bude muset povinně zodpovědět otázku, zda někdy sloužil v armádě (*“More support for veterans in the criminal justice system - GOV.UK,”* 2017). Tajemník briského Ministerstva spravedlnosti Chris Grayling sdělil, že „společnost cítí velký dluh vůči těm, kteří sloužili své zemi, a právě proto je její závazek podpořit je a jejich rodiny pevně ukotven v Prohlášení o ozbrojených složkách.” Prohlášení o ozbrojených složkách (Armed Forces Covenant) zavazuje národ dobře se chovat k těm, kteří v armádě slouží nebo sloužili (Ministerstvo obrany Spojeného království, 2014).

b) VETERANS IN PRACTICE VE FACTU

Jak píše Rachel Pugh ve svém článku pro The Guardian, kvůli vysokému procentu nezaměstnanosti probíhají náborové akce do armády v oblasti Merseyside ve velké míře, a tím pádem narůstá i počet válečných veteránů, kteří se bez pevné armádní struktury cítí ztraceni. Jedná se o akutní problém. (Pugh, 2016) V reakci na problematiku návratu veteránů zpět do civilního života v Liverpoolu vznikl Liverpool Veterans Project, který se dlouhodobě zaměřuje na pomoc válečným veteránům v otázkách bydlení, zdravotní péče, zaměstnání a terapeutické podpory. Ve spolupráci s

nimi a NHS Merseyside (Národní Zdravotní Služba) organizuje FACT od roku 2012 projekt Veterans in Practice (dále VIP).

VIP se snaží podporovat válečné veterány tím, že jim poskytuje prostor ke vzájemnému sdílení zkušeností, setkávání a kreativitě, mohou navazovat nové sociální vazby a získávat nové zkušenosti. Projekt je otevřený všem veteránům každého věku, momentálně je věkový rozsah účastníků projektu 23 až 73 let. („Veterans in Practice,” 2017) „Spolupracovali jsme tehdy s centrem pro léčbu závislostí a mezi klienty bylo mnoho válečných veteránů. Začali jsme se o tuto problematiku více zajímat, a tak jsme v roce 2012 založili program Veterans in Practice,” říká Emily Gee, která program VIP dodnes vede. (Gee, 2017)

„Uvolňuje to stres a je to nová zkušenost. FACT má potřebné zdroje a zkušenosti na to, abychom mohli vytvářet tyto projekty. Vědí, o čem mluví, a mají nadšené zaměstnance. Jako veteráni jsme zahrnuti do všech rozhodnutí a je skvělé se zase cítit součástí nějakého projektu,” říká veterán Allan Kelly. Váleční veteráni se potkávají jednou týdně a společně s rozličnými umělci pracují a vyvíjejí kreativní projekty – spolupracují s fotografy, filmaři, animátory, zvukaři, spisovateli i malíři. („Veterans in Practice,” 2017) Věnují se různým tématům, například stereotypizaci veteránů ve společnosti nebo porovnání situace veteránů z druhé světové války a ze současných konfliktů. (Gee, 2017)

Jedním z příkladů projektů, které pod záštitou FACTu vznikly, je War Veteran Helmet od polského umělce Kryštofa Wodiczko. Společně s účastníky programu VIP vyvinul přilbu, která může veterány nejen „chránit” před okolním světem, ale i jim pomoci zprostředkovat civilistům pocity, které v některých běžných situacích zažívají. (Bell, 2016) Wodiczko později prototyp helmy vyvinutý ve FACTu otestoval s válečnými veterány v Polsku (Earnshaw, 2017) a zároveň toto umělecké dílo odprezentoval na liverpoolském Bienále v roce 2016 (obr. 25.) („Artists | Liverpool Biennial,” 2017).

Obr. 25., Krzysztof Wodiczko, Veteran Helmet, 2015, výstava ve FACTu (Foundation for Art and Creative Technology), 2016, photo: Jon Barraclough, převzato z "Krzysztof Wodiczko at the Liverpool Biennial 2016 – Image Gallery | Gallery," (2017)

Jay Bell sloužil v letech 2004–2009 v Iráku a nebýt toho, že se zapojil do programu VIP ve FACTu, mohl skončit všelijak. Po propuštění z armády trpěl posttraumatickou stresovou poruchou a šest let nemohl kvůli svému výbušnému chování najít zaměstnání. Do FACTu přišel původně jen podpořit svého kamaráda, také veterána. Díky postupnému navázání spolupráce s FACTem tam ale nakonec získal nejen práci na poloviční úvazek, ale především způsob, jak se vypořádat s prožitými hrůzami skrze umění. (Pugh, 2016)

„Umění je jako zmáčknutí spouště," říká Bell. „Zpočátku jsem si myslel, že je to úplná pitomost, ale když jsem to zkusil a naučil se o tom něco víc, otevřelo mi to oči. Bylo to osvobození – ukázalo mi to nové způsoby, jak zvládnout to, co se děje v mém současném životě, bez slov." (Pugh, 2016) Stal se z něj jeden z klíčových členů pilotního programu na téma válečných veteránů ve výkonu trestu, který založila Emily Gee. V něm váleční veteráni z vězení HMP Altcourse spolupracovali s umělci Davidem Blandym a Larrym Achiampongem na vytvoření filmu FF Gaiden. Snímek využívá svět počítačové hry Grand Theft Auto, jejímž prostřednictvím vypráví osobní příběhy veteránů ("FF Gaiden," 2017). Emily Gee, zakladatelka projektu, říká: „To, jak se o veteránech ve výkonu trestu ve společnosti mluví, nemá nic společného s tím, co oni jako jednotlivci zažívají. Jsou současně hrdina i kriminálník.“ (Pugh, 2016)

Do budoucna chce program VIP navázat spolupráci s dalšími věznicemi po severní Anglii a zaměřit se mimo jiné i na práci s veterány ve výkonu trestu, kteří jsou starší 60 let (Gee, 2017).

c) KATIE DAVIES A JEJÍ FILMY

Problematice válečných veteránů ve výkonu trestu se kromě snímku FF Gaiden věnuje i film režisérky Katie Davies *The Separate System*, který vznikl pod záštitou FACTu v roce 2017.

Katie Davies (1979) je britská filmová režisérka a vizuální umělkyně, v současné době přednáší na University of The West of England v Bristolu. Její teoretické práce byly zveřejněny v mnoha britských i amerických publikacích a ve svých filmech i přednáškách se zabývá především otázkami spojenými s hraničními zónami a hranicemi jako takovými (“Katie Davies | Pervasive Media Studio,” 2017). „Jako režisérka raději dokumentuji, co se odehrává před kamerou, nepoužívám herce. Mé filmy jsou většinou krátké a často se zabývám různými typy hranic a prostorem kolem nich – můj první film byl o hranici mezi Jižní a Severní Koreou, kterou jsem se snažila zachytit jako fyzickou a geopolitickou. Od té doby se zajímám o hranice, nejen ve smyslu fyzické bariéry, ale i z hlediska psychologického,” říká režisérka filmu Katie Davies (K. Davies, 2017).

Jak sama režisérka zmiňuje výše, film 38th Parallel se zabývá hranicí mezi Jižní a Severní Koreou, natočenou z demilitarizované zóny. Film vznikl ve spolupráci s Komisí OSN pro výpomoc (United Nation Armistie Commission) a Ozbrojenými silami Spojených států amerických (United States Armed Forces). V tomto osmiminutovém snímku se snaží zachytit realitu prázdná mezi Severní a Jižní Koreou, místa formovaného 55 let starým paktem o příměří mezi oběma zeměmi. Ve svém filmu operuje v území nikoho, zachycuje prázdnotu gest a ceremonií vojáků tváří v tvář kolegům z druhé strany v epicentru konfliktu světového významu, kde se zastavil čas (obr. 26.). (Verwoert, 2008)

Obr. 26., záběr z filmu 38th Parallel, převzato z “Katie Davies - 38th Parallel,” (2017)

Ve svém dalším filmu, devítiminutovém Commonwealth (2009), Davies pozoruje tři rozdílné události odehrávající se na radnici v Sheffieldu – vystoupení dechové kapely, schůzi rady města a tzv. citizenship ceremony – obřad na oslavu udělení občanství. Postupem času se mezi událostmi začínají smývat rozdíly, zvuk přechází volně z jedné lokace do další a vznikají nové paralely a analogie (obr. 27.). (“Katie Davies - Commonwealth,” 2017)

Obr. 27., záběr z filmu Commonwealth, převzato z “Katie Davies - Commonwealth,” (2017)

Snímek The Separation Line z roku 2012 natočila Katie Davies v malém britském městě Wooton Bassett. Městečko, které má 12 000 obyvatel, stojí nedaleko vojenské letecké základny RAF Lyneham a cesta do nemocnice Johna Radcliffa v Oxfordu, kde probíhají pitvy mrtvých vojáků přivážených zpět do země ze

zahraničních misí, vede právě přes něj. Wooton Bassett se tak stalo místem, kde se scházejí lidé, aby při převozu těl vyjádřili respekt zemřelým vojákům. Nezávisle na tom, jak jsou tyto ceremonie časté, i na tom, že jsou většinou vysílány v televizi, se truchlící dav sejde vždy – ať už se jedná o místní obyvatele nebo lidi odjždud - a v tichu stojí kolem silnice, aby uctil památku vojáků. (Freedon, 2011)

Obr. 28., ukázka záběru z filmu The Separation Line, převzato z "Katie Davies - The Separation Line," (2017)

Obr. 29., ukázka velikosti plátna u filmu The Separation Line, převzato z "Katie Davies - The Separation Line," (2017)

Katie Davies chtěla natočit tuto ceremonii také – ale rozhodla se to udělat jiným způsobem, než je o události běžně informováno v médiích. Nabízí tak na repatriaci¹² nový pohled, dosud nikde neprezentovaný. ("Katie Davies - The Separation Line," 2017) Snímá pouze čekající dav, detaily tváří, skupinky lidí vyrovnané podél hlavní silnice (obr. 28.). V momentě, kdy se auto vezoucí rakev přibližuje, obraz zmizí a slyšíme jen zvuk, nikdy ho tedy ve filmu nevidíme. „Tento způsob jsem zvolila ze dvou důvodů. Jednak proto, aby si publikum spíše představilo, jak auto projíždí a více se zamyslelo nad tím, co veze. A zároveň jsem už viděla příliš mnoho záběrů a fotografií z těchto ceremonií, které zobrazovaly právě rakev s vlajkou a přišlo mi, že tím jen znovu podtrhujeme, že je voják i po své smrti „v práci“, má na sobě vlajku své země,” říká Katie. (K. Davies, 2017)

Film byl promítaný v Manchester Art Gallery na plátně rozměrném tak, že lidé ve filmu jsou stejně velcí jako lidé v galerii, kteří ho sledují - a podvědomě se řadí stejným způsobem vytvářejíc tím tak druhou stranu silnice (obr. 29.) (K. Davies, 2017).

¹² Repatriace znamená návrat do vlasti, v tomto případě návrat těla zemřelého vojáka.

d) THE SEPARATE SYSTEM A SPOLUPRÁCE S FACTEM

Zatím nejnovější film režisérky Katie Davies *The Separate System* vznikl na zadání a pod záštitou FACTu. V této pokapitole vycházím z rozhovoru, který jsem s Katie Davies o procesu vzniku tohoto filmu vedla, protože jsem měla možnost poznat ji osobně a v rámci své stáže ve FACTu se i částečně na natáčení *The Separate System* podílet. Celý rozhovor je součástí příloh této práce.

Film *The Separate System* zkoumá odlišnosti, ale i vzájemné podobnosti armády, věznic a civilního prostředí. Bude prezentován jak formou klasické projekce, tak i v prostředí galerie, kde poběží jeho druhá verze promítaná zároveň na dvě obrazovky. Je dlouhý 23 minut a vznikl v rámci workshopů ve dvou liverpoolských věznicích – HMP Liverpool a HMP Altcourse.

Film kombinuje záběry každodenních situací z města Liverpool s detailními záběry z věznic a s detaily očí a tetování hlavních postav. Ve zvuku figurují všemožné zvuky nahrané ve vězení, a především výpovědi jednotlivých vězňů. Jejich monology, ve kterých popisují své pocity po návratu z války do civilního života, tak kontrastují se záběry běžných věcí a situací.

Film byl Katie Davies zadán FACTem. Emily Gee, která ve FACTu vede program *Veterans in Practice*, viděla v galerii v Manchesteru její film *The Separation Line*, který ji zaujal, a rozhodla se proto Davies oslovit jako jednu ze šesti dalších umělců a režisérů a požádat ji o námět na film o veteránech, kteří se po návratu z armády dostali do vězení. Hlavním tématem filmu měla být dvojí identita těchto mužů – jsou zároveň veterány i pachatelé trestného činu. Katie Davies napsala námět zabývající se rolí, kterou v celé situaci hraje stát, ten se rozhodla portrétovat prostřednictvím zkušeností jednotlivých mužů. Stát posílá muže do války i rozhoduje o jejich odsouzení, naprosto určuje a ovlivňuje identitu veterána i vězně, přestože je vlastně neviditelný. „Většina lidí nemá ani s jedním z těchto prostředí žádnou zkušenost (...). Ale jakmile se dostanete do vězení nebo armády, začnete dobře chápat, jak stát funguje. A získá tím pro vás i jistou identitu.” říká Davies.

Katčin námět měl úspěch a byl vybrán pro další rozpracování a následné natočení. Emily Gee se podařilo na projekt sehnat peníze – zajímavé je, že většina jich pocházela od *Armed Forces* (britské ozbrojené složky). „Přestože je k nim film v

určitých ohledech kritický, je důležité, že ho finančně podpořili. Ukázali tak tolik potřebný zájem o témata, která je nutná řešit,” říká Davies.

Emily Gee se podařilo navázat spolupráci se dvěma liverpoolskými věznicemi – státní věznicí Walton a soukromou věznicí Altcourse. Práce na filmu začala na konci července 2016, trvala až do března 2017 a Davies spolu s Gee během té doby pravidelně do obou věznic docházely a pracovaly v každé z nich se skupinou odsouzených veteránů. Celkem s nimi uspořádaly přibližně 27 workshopů. Společně diskutovali o tom, jak by měl film vypadat a jak nejlépe filmem vyjádřit jejich dvojí identitu veterán/trestanec. Přestože tedy film Davies fakticky natáčela sama, jeho celková podoba vychází především z toho, jak si to veteráni přáli. Zvuk si režisérka nahrávala sama, kameru dělala částečně také ona, částečně Carl Davies z oddělení videoprodukce ve FACTu. Celému natáčení ale předcházelo mnoho týdnů a měsíců workshopů v obou věznicích.

Na první schůzce s veterány/vězni promítla Davies svůj film *The Separation Line* a začala s nimi probírat filmovou řeč. Jejím rozhodnutí z filmu vystříhnout projíždějící pohřební vůz všichni rozuměli a zaujal je její způsob práce, tím se jí podařilo pro natáčení nadchnout ještě více mužů.

„To, co budeme dělat, je zkoumání toho, jaké to je mít dvojí identitu – být veteránem a trestancem, budeme řešit, jaké jsou vaše zkušenosti, co máte všichni společné a v čem se naopak lišíte. A pak budeme hovořit o tom, jak můžeme vytvořit film, který tyto věci zkoumá a vyjadřuje,“ popisuje Davies způsob, jakým s trestanci pracovala. Všichni muži, kteří ve filmu vystupují, se shodli na tom, že především nechtějí divákům podsouvat, co si mají myslet, a že chtějí naopak nastolit a otevřít nové otázky.

Katie Davies si nahrála diskuzi, kterou vedli na jedné z prvních schůzek, a zpětně poslouchala, o čem se bavili a jaká hlavní témata z toho vyplývají – byla to „rutina“, „disciplína“ a „pocit sounáležitosti“. Mnoho mužů popisovalo, že když se vrátili z armády, už necítili s nikým žádné pouto, uvědomili si, že v civilním životě chybí disciplína a velmi je frustrovalo, jak jsou ostatní lidé nedochvilní a nedrží své slovo.

„Potom jsme se bavili i o tom, jak disciplína a rutina fungují ve vězení a uvědomili jsme si, že tu existují tři odlišná prostředí. A že diváci znají jen to jedno

prostřední, tedy civilní život – a většina z nich si nedokáže představit, jaké to je být v armádě nebo ve vězení.“

Začali tedy společně vymýšlet, jak divákům nejlépe přiblížit a vysvětlit své zkušenosti. „Hodně jsme o tom diskutovali a pak jsme si uvědomili, že jedním z možných způsobů, jak to udělat, je ukázat každodenní civilní život, ale současně s tím popsat realitu těchto mužů a to, jak tento „běžný“ svět vnímají. Takže je tam například scéna, ve které Andy, jeden z veteránů ve výkonu trestu, který ve filmu vystupuje, vypráví o tom, že přestože se z armády už dávno vrátil, cítí se stále jako na hlídce. Chodí po městě a prohlíží koše a odpadky, všimá si otevřených oken, pozoruje, jak se lidé pohybují - a stále všude hledá výbušniny,“ říká Davies. Další z mužů zase nezvládá chodit nakupovat, protože mu dělá problém pohybovat se mezi větším množstvím lidí. Pokaždé po odchodu z nákupního střediska tak musí svou zkušenost nějak zpracovat a sedí zhruba čtvrt hodiny v zavřeném autě než může odjet. Ve filmu diváci vidí jen parkoviště obchodního domu ASDA, záznam vyprávění veterána by měl pocity diváka postupně měnit a přiblížit veteránovu zkušenost, přestože záběr je stále stejný.

Davies spolupracovala se dvěma skupinami mužů (každá byla z jiného vězení), a protože se spolu nemohli setkat, navzájem jim tlumočila nápady a názory, které během setkání vznikaly. Zároveň pár schůzek věnovala individuálním rozhovorům s jednotlivými muži, které si také nahrávala. Obě skupiny se v názorech ve většině případů velmi shodovaly. „Když jsme při natáčení [s Emily] viděly, že spolu obě skupiny neustále souhlasí, věděly jsme, že jdeme správným směrem a že jsme zvolily správné téma a úhel pohledu. Jedna z věcí, na které se obě skupiny nezávisle shodly, bylo: nechceme, aby si diváci mysleli, že si nezasloužíme být ve vězení. Protože my si to zasloužíme, něco špatného jsme udělali,“ říká Katie Davies a dodává, že pro muže, kteří ve filmu vystupují, bylo zásadní, že mohou ovlivnit, jak na ně bude ve filmu nahlíženo. Že mají šanci nabourat zažitá stereotypy spojované s identitami veterána i trestance, ukázat, že veterán nemusí být jen starý muž ověčený medailemi. Nejmladším ve skupině, se kterými Katie spolupracovala, bylo 20 let, typickou představu, kterou většinová společnost o veteránech má, tedy příliš nesplňovali.

Společně také důkladně řešili pořadí záběrů ve filmu a použité zvuky. V jedné z prvních verzí film začínal záběrem na prázdné domy v jedné z nejchudších

čtvrtí Liverpoolu. Davies si ale uvědomila, že tento záběr vyznívá úplně jinak a nastavuje určitý předpoklad toho, že tito muži pocházejí z chudého prostředí. Důvod, proč tento záběr ve filmu je, byl ale zcela jiný, vybydlené domy vyjadřují nanaplněný potenciál. Stejně tak jako je ulice plná opuštěných domů plýtvání potenciálem, místem i penězi v době, kdy tolik lidí nemá kde bydlet, cítí i muži ve vězení, že nevyužili svůj potenciál. Umístění tohoto záběru na začátek filmu tomu ale dávalo úplně jiné vyznění. Když toto Davies mužům vysvětlila, všichni s ní souhlasili a společně pak film přestříhali.

Natáčení ve vězení bylo náročné samo o sobě a volba záběrů se také odvíjela od pevně daných pravidel. Ve vězení Walton mohla Davies jen nahrávat zvuk, ve vězení Altcourse získala povolení k natáčení jen v dnes již nepoužívaných nemocničních celách. Odtamtud pocházejí záběry cel a chodeb, které ve filmu jsou. „Nevím, jestli to není trochu zavádějící. Jsou to nemocniční cely, takže jsou poměrně velké, aby se tam vešla postel na kolečkách. Skutečné cely jsou poloviční – pamatuji si, že když ty záběry viděli muži z Waltonu, říkali „Proboha, ta cela je obrovská! Moje není tak velká!“ - byli z toho opravdu v šoku. Říkala jsem jim, že si myslím, že to tak v Altcourse normálně taky tak není, že je to jen kvůli těm nemocničním postelím,“ popisuje Davies.

Další překážkou bylo to, že Davies nesměla natáčet ani samotné vězně. Od začátku byla tedy postavena před úkol natočit film o někom, jehož nesměla točit, v prostředí, kde nesměla točit. Rozhodla se tedy alespoň natočit detaily očí a tetování trestanců. A to stejné udělala s prostředím věznice, nasnímala vše v detailech – stěny a věci na nich i samotné cely. Detailní záběry tvoří velkou část filmu, je jimi zachyceno celé prostředí věznice i samotné postavy, a vytváří tak určitý rámec filmu. Liší se jen civilní prostředí, které je zachyceno širšími záběry (obr. 30.–33.).

Kromě klasického filmu vznikne i verze pro dvě obrazovky, která bude ve FACTu vystavena od září 2017. Obrazovky budou namířeny proti sobě a nikdy tedy nebude možné sledovat obě zároveň, jedna z nich bude představovat život v armádě, druhá život ve vězení. Prostor v galerii, který mezi nimi vznikne a ve kterém se ocitnou diváci filmu, bude symbolizovat civilní život. Jedním ze záměrů je také upozornit na to, že tato všechna tři prostředí jsou součástí veřejného života i prostoru a že nelze vnímat vězení nebo armádu jako samostatné jednotky. Je třeba je vidět jako součást společnosti, stejně tak nevylučovat lidi, kteří z těchto prostředí pocházejí

nebo v nich jsou. A termíny „veterán“, „trestanec“ nebo „vězeň“ tyto škatulky umocňují.

První projekce ve FACTu pro rodinné příslušníky postav, které ve filmu vystupují, zaměstnance věznic a lidi, kteří se na filmu podíleli, proběhla dne 14. března 2017. (K. Davies, 2017)

Vznik filmu byl finančně podpořen fondem Armed Forces Covenant a Nadací Paul Hamlyn Foundation. Film byl zatím promítán například v centru Spike Island v Bristolu nebo na festivalu Tabor Film Festival (“International competition,” 2017, “The Separate System Introduced by Katie Davies, Spike Island,” 2017). Jeho největším dosavadním úspěchem bylo zařazení do mezinárodní soutěže na německém festivalu 3rd Oberhausen International Short. „Jsme hrdí, že byl film do soutěže vybrán. Promítání naší práce pro nové, mezinárodní publikum je důkazem jak nadčasovosti myšlenek a zážitků ve filmu zaznamenaných, tak i toho, jak je snímek, který veteráni s Katie vytvořili, silný.“ říká k nominaci Emily Gee (“FACT produced film in Oberhausen International Short Film Festival,” 2017).

Obr. 30., 31., 32. a 33., ukázka záběrů z filmu *The Separate System*, převzato z “Katie Davies - *The Separate System*,” (2017)

6.) ZÁVĚR

První část bakalářské práce popisuje neziskovou kulturní organizaci FACT v britském Liverpoolu. Zabývá se tím, za jakých podmínek byly v osmdesátých letech položeny základy FACTu a v jaké situaci byl v té době Liverpool, nahlíží na její fungování skrze popis jednotlivých oddělení a aktivit, které FACT provozuje. Informace vychází nejen z dostupných internetových a knižních zdrojů, ale také z rozhovorů, které jsem se zaměstnanci FACTu vedla.

Pro mě osobně byla stáž, kterou jsem ve FACTu absolvovala, velmi užitečná, naučila jsem se mnoho nových věcí a mohla nahlédnout do toho, jakým způsobem může kulturní centrum fungovat a jak širokou škálu aktivit, témat a uměleckých odvětví lze provozovat v rámci jedné budovy a organizace. Myslím si, že existence kulturních center jako je FACT je velmi důležitá a v Liverpoolu, zvážíme-li jeho nedávnou historii a (nejen kulturní) úpadek v 80. letech, obzvláště. FACTu se v Liverpoolu daří ukazovat, že umění může být dostupné pro všechny tím, že zpřístupňuje většinu svých aktivit návštěvníkům zdarma. Díky tomu, že v sobě sjednocuje kino i galerii, se mu daří nalákat lidi mířící jen do kina i do galerie a naopak. Přirozeně tak kombinuje mnoho různých uměleckých odvětví, do kterých zapojuje širokou veřejnost. Způsob fungování této instituce by mohl být příkladem pro rozvoj podobných projektů v České republice, které by mohly mít pozitivní efekt na vnímání umění a být prospěšné společnosti.

Druhá část práce je zaměřena na to, jakým způsobem se FACT věnuje válečným veteránům. Dále popisuje práci režisérky Katie Davies a její film *The Separate System*, který pod záštitou FACTu vznikl. V podkapitole o zmiňovaném filmu ve své práci vycházím především z rozhovoru, který jsem s režisérkou vedla, a z vlastní zkušenosti, protože jsem měla možnost se v rámci své stáže na vzniku jejího filmu částečně podílet.

S tématem válečných veteránů, kteří se po návratu z armády dostali do vězení, jsem se předtím nikdy nesešla a myslím si, že je velmi důležité, že se mu film věnuje. Zatímco počty válečných veteránů v České republice nejsou příliš vysoké, v Británii je veteránů velmi mnoho a jejich počet se každoročně zvyšuje – tato situace proto představuje v Británii daleko aktuálnější problém a to, jakým způsobem se

FACT v Liverpoolu snaží veteránům pomáhat, považují za zásadní. Zároveň mi přišlo velmi zajímavé, jakým způsobem Katie Davies svůj film pojala a jak o této problematice prostřednictvím filmu vypráví. Snímek má tak nejen vysokou informační a výpovědní hodnotu, ale je pozoruhodný i z hlediska filmového jazyka, který využívá.

REFERENCE

- A Life More Ordinary | the Dukes [WWW Document], 2017. URL <https://dukes-lancaster.org/alifemoreordinary/> (accessed 8.14.17).
- About FACT, 2017.
- Art in Liverpool, 2016. Liverpool Film Night 2016: FACT: Submissions of films in any genre. Artinliverpool.com.
- Art in Liverpool - FACT: Hold, Invisible Flock, 2017. . Artinliverpool.com.
- Artists | Liverpool Biennial: Festival of Contemporary Art [WWW Document], 2017. URL www.biennial.com/2016/exhibition/artists/krzysztof-wodiczko (accessed 7.19.17).
- Arts at CERN announces four new artists in residency | CERN [WWW Document], 2017. URL <https://home.cern/about/updates/2017/04/arts-cern-announces-four-new-artists-residency> (accessed 8.13.17).
- Barton, H., 2017. Figures and Numbers.
- BBC, 2007. Tarantino in Liverpool [WWW Document]. URL http://www.bbc.co.uk/liverpool/content/articles/2007/09/12/tarantino_review_feature.shtml (accessed 7.27.17).
- BBC - Liverpool - Capital of Culture - Capital of Culture events [WWW Document], 2006. URL http://www.bbc.co.uk/liverpool/content/articles/2006/11/06/capital_culture_launch_listings_nov06_feature.shtml (accessed 7.29.17).
- Bell, J., 2016. Liverpool Biennial 2016: Thoughts on trauma, PTSD and Krzysztof Wodiczko's Veteran Helmet [WWW Document]. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2016/10/liverpool-biennial-2016-thoughts-on-trauma-ptsd-and-krzysztof-wodiczko-s-veteran-helmet.aspx> (accessed 8.24.17).
- Biggs, L., 2009. FACT: A Liverpool Invention?, in: We Are the Real Time Experiment: 20 Years of FACT. Liverpool University Press, pp. 10–15.
- Burnett, J., 2017. Rozhovor s Joan Burnett, manažerkou služeb pro návštěvníky ve FACTu.
- Caines, M., 2012. Arts head: Mike Stubbs, director, FACT. The Guardian.
- Clayton, J., 2012. The art of regeneration : the establishment and development of the Foundation for Art and Creative Technology, 1985-2010.
- Communities [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/get-involved-old/communities.aspx> (accessed 7.26.17).
- Crowe, N., 2009. We are the Real Time Experiment: 20 Years of FACT. Liverpool University Press.
- Davies, C., 2017. Rozhovor se Carlem Daviesem, vedoucím oddělení videoprodukce ve FACTu.
- Davies, K., 2017. Rozhovor s režisérkou Katie Davies.
- Donaghy, M., 2017. Videoproduction.
- Dziaková, O., 2009. Vojenská psychologie. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7.
- Earnshaw, R., 2017. Art, Design and Technology: Collaboration and Implementation. Springer.

Events & Video Production [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/events-video-production.aspx> (accessed 7.22.17).

Experiment at FACTLab - Liverpool Echo, 2015. . Liverpool. Echo.

Experiment with new technologies at FACTLab - Visit Liverpool, 2015.

FACT, 2017. Exhibition & Public Programme (Activity Report). FACT.

FACT, 2015a. Research and Innovation (Activity Report). FACT.

FACT, 2015b. Learning (Activity Report). FACT.

FACT - Foundation for Art and Creative Technology | Culture24 [WWW Document], 2017. URL <http://www.culture24.org.uk/am15349> (accessed 7.27.17).

FACT and HeK Activity Report 2013-2016, 2013. . FACT.

FACT produced film exploring military, custody and civilian life chosen for consideration in Oberhausen International Short Film Festival [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2017/05/fact-produced-film-exploring-military-custody-and-civilian-life-chosen-for-consideration-in-oberhausen-international-short-film-festival.aspx> (accessed 8.24.17).

FACTLab [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/projects/factlab.aspx> (accessed 7.24.17).

FACT's Over 60s group's VR tour of No Such Thing As Gravity [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2017/01/facts-over-60s-groups-vr-tour-of-no-such-thing-as-gravity.aspx> (accessed 7.25.17).

FAQs | Film Hub – North West Central [WWW Document], 2017. URL <http://filmhubnwc.org/faqs/> (accessed 8.14.17).

FF Gaiden: Control - A Conversation [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2017/04/ff-gaiden-control-a-conversation.aspx> (accessed 7.20.17).

Film Screening: The Separate System Introduced by Katie Davies < Screenings < Spike Island [WWW Document], 2017. URL <http://www.spikeisland.org.uk/events/screenings/film-screening-the-separate-system/> (accessed 8.24.17).

Fowler, M., 2017. Rozhovor s Michaelem Fowlerem, manažerem kina Picturehouse ve FACTu.

Freedon, M., 2011. The politics of ceremony: the Wootton Bassett phenomenon. *J. Polit. Ideol.* 16, 1–10. doi:10.1080/13569317.2011.540937

Furst, G., 2015. Prisoners, pups, and PTSD: the grass roots response to veterans with PTSD. *Contemp. Justice Rev.* 18, 449–466. doi:10.1080/10282580.2015.1093688

Gee, E., 2017. Rozhovor s Emily Gee, manažerkou komunitních aktivit ve FACTu.

Gill Henderson New Director for FACT [WWW Document], 2005. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2005/02/gill-henderson-new-director-for-fact.aspx> (accessed 8.24.17).

HEWILLNOTDIVIDE.US [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2017/03/hewillnotdivideus.aspx> (accessed 7.26.17).

History of FACT [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/about/history-of-fact.aspx> (accessed 7.27.17).

Impact of the Liverpool Arts Regeneration Consortium (LARC) Revised Final Report, 2011.

International competition, 2017. . TABORFILMFESTIVAL.

Iqbal, N., 2008. European capital of culture: Liverpool culture venues welcome 15m visitors in 2008. The Guardian.

Katie Davies | Pervasive Media Studio [WWW Document], 2017. . Watershed. URL /studio/residents/katie-davies (accessed 7.21.17).

Katie Davies - Commonwealth [WWW Document], 2017. URL <http://www.katiedavies.com/commonwealth.html> (accessed 7.21.17).

Katie Davies - The Separation Line [WWW Document], 2017. URL <http://www.katiedavies.com/separation.html> (accessed 7.21.17).

Kulíšek, J., 2011. Vojenské rozhledy - Posttraumatická stresová porucha 20 (52), s. 94–113,.

Liverpool Arts Regeneration Consortium [WWW Document], 2017. . Liverp. Arts Regen. Consort. URL <http://larc.uk.com/> (accessed 7.27.17).

Liverpool Biennial: Festival of Contemporary Art [WWW Document], 2016. URL www.biennial.com/2016/exhibition/fact (accessed 7.26.17).

Lost in London & Q&A with Woody Harrelson [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2017/04/lost-in-london-qa-with-woody-harrelson.aspx> (accessed 7.27.17).

McKinley, R., 2017. Rozhovor s Rogerem McKineym, manažerem pro výzkum a inovace ve FACTu.

Ministerstvo obrany Spojeného království, 2014. Armed Forces Covenant: guidance and support - GOV.UK [WWW Document]. URL <https://www.gov.uk/government/collections/armed-forces-covenant-supporting-information> (accessed 7.20.17).

More support for veterans in the criminal justice system - GOV.UK [WWW Document], 2017. URL <https://www.gov.uk/government/news/more-support-for-veterans-in-the-criminal-justice-system> (accessed 7.20.17).

Mumford, G., 2017. Shia LaBeouf's Trump art project moves to Liverpool as "America not safe enough." The Guardian.

Murden, J., 2004. TIMELINE: LIVERPOOL 1699–2004., in: Manchester/Liverpool - No.2 of the Series WORKING PAPERS of the Project Shrinking Cities. Berlin.

National Portfolio Organisations | Arts Council England [WWW Document], 2017. URL <http://www.artscouncil.org.uk/our-investment-2015-18/national-portfolio-organisations> (accessed 7.19.17).

Networked Narrative: Wigan Brochure, 2017. . FACT; Hull Culture & Leisure; Lancashire County Council; Inspiring healthy lifestyles.

Networked Narrative [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/projects/networked-narrative.aspx> (accessed 7.25.17).

New: Dementia Friendly Screenings at FACT, 2015.

News | EMAN#EMARE [WWW Document], 2017. URL <http://emare.eu/> (accessed 8.13.17).

Objective 1 | Network for Europe [WWW Document], 2017. URL <http://www.networkforeurope.eu/objective-1-0> (accessed 8.12.17).

openculture, 2017. FACT Digital Ambassadors.

- Our organisation | Arts Council England [WWW Document], 2017. URL <http://www.artscouncil.org.uk/about-us/our-organisation> (accessed 8.13.17).
- Our Supporters [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/support-us/our-supporters.aspx> (accessed 7.19.17).
- PHD Studentships [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/projects/phd-studentships.aspx> (accessed 7.25.17).
- Picturehouses - Cinemas listing [WWW Document], 2017. URL <https://www.picturehouses.com/cinemas> (accessed 7.24.17).
- Pierrot, J.-P., 2015. Welcome to Picturehouse Cinemas' Autism-Friendly Screenings! Pict. Blog.
- Preview screening of new Ken Loach film with Q&A [WWW Document], 2013. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2013/02/preview-screening-of-new-ken-loach-film-with-qa.aspx> (accessed 7.27.17).
- Pugh, R., 2016. PlayStation game helps veterans in prison deal with trauma. The Guardian.
- Robinson, A., 2017. Rozhovor s Aoife Robinson, koordinátorkou pro fundraising a vývoj ve FACTu.
- Sdružení válečných veteránů ČR [WWW Document], 2017. URL <http://www.svvcr.cz/> (accessed 7.19.17).
- Stubbs, M., 2017. Rozhovor s Mikem Stubbsem, ředitelem FACTu.
- Stubbs, M., 2009. From Desert Island Dread to Climate for Change, in: We are The Real-Time Experiment. Liverpool University Press, pp. 6–11.
- tenantspin the incomplete archive [WWW Document], 2013. URL <http://www.fact.co.uk/projects/tenantspin-the-incomplete-archive.aspx> (accessed 7.27.17).
- Thanks for Your Support! [WWW Document], 2015. URL <http://www.fact.co.uk/news-articles/2015/06/thanks-for-your-support.aspx> (accessed 8.24.17).
- UK Civil Society Almanac 2017 / Volunteering overview, 2017. . The National Council for Voluntary Organisations.
- Verwoert, J., 2008. Art Sheffield 08 Yes No Other.
- Veterans in Practice [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/projects/veterans-in-practice.aspx> (accessed 7.19.17).
- Volunteers [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/get-involved/volunteers.aspx> (accessed 7.25.17).
- Watt, H., 2017. More than 2,500 former soldiers jailed last year. The Guardian.
- Yates, L., 2013. High-rise ambition: the Liverpool pensioners turned film producers. The Guardian.
- Young People [WWW Document], 2017. URL <http://www.fact.co.uk/get-involved/young-people.aspx> (accessed 7.25.17).

PŘÍLOHA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Rozhovor vedený s režisérkou Katie Davies 5. března 2017 v Liverpoolu

Tazatel: Alžběta Kovandová (autorka bakalářské práce)

*- Could you please tell me something about yourself and your film *The Separate System*?*

Yes, maybe I should say a bit about my practice as a filmmaker at the beginning. I usually make quite short films using documentary footage. I don't have any actors, I'm making the film about something particular that is actually happening in front of my camera and it's usually documenting different types of borders or border spaces. The first film I made was filmed in the Korean demilitarised zone trying to document that as a physical or geopolitical border. Ever since then I started to expand out the idea of the spaces, so they become more about them psychological differences as well as just actually kind of border or borders between one place and another.

So one of the reasons I got asked to come to FACT and invited by Emily was that Emily had seen a film I made. It was on in Manchester Art Gallery, and the film was called *The Separation line* and was about repatriation ceremonies that were happening in the town of Wootton Bassett where sometimes every week from 2007 until 2011 the bodies of men killed in Afghanistan were flown back to the UK to RAF Lyneham. In order for those bodies to go to the hospital in Oxford they would be driven through Wootton Bassett, High Street and so because the town is only a mile away from the RAF base most of the people that live there work at the base, and in some ways, they knew that it's one of the dead soldiers coming through so they started standing at the side of the road in order to pay respect. And slowly, in three years that became really big kind of public spectacle and changed the town from Wootton Bassett to Royal Wootton Bassett. So the film is looking at how that happened and what it was like to be in that space. And to document it in a different way. And then it was really about looking at how a town's identity was changed. So Emily saw that film and asked me to make a proposal for this project - working with veterans who are now offenders in prison. There was a brief for the project, and it

basically said that the film needs to be able to explore the dual identity of being both - a veteran and an offender and what that means.

And that's really what we've done. We have been working with two prisons – Altcourse Prison which is a privately run prison, so it's run by G4S. And Walton prison which is a government-run prison and we've been going into both of those prisons since July, sometimes every week, meeting with two groups of veterans and discussing the project and discussing the plan for the project.

And then two weeks ago was the last trip. I think we have done over 27 workshops with them. Because that was the brief. What I did was that at our first session in prison, I showed them the Wootton Bassett film which they all understood straight away because they were all ex-forces, so they knew exactly what those repatriations were. But one of the things that were quite important about that film was that I filmed it from the other side of the road, so it means that the audience who is watching the film stands on the other side of the road to the people in the film. So the camera never get a long shot of the street, you are always just looking straight ahead of the people in front of you and waiting for the hearse to come up the road and you can start to hear it slowly in the left speaker, and you can hear it getting closer. But one of the things I did as the hearse approaches, the image just disappears, and then you hear the hearse past with a black screen. The reason why I did that - partly because I wanted the audience to consider the body but secondly, because the way in which Wootton Bassett was documented by the media and the press there were lots and lots of images – if you Google it, there are hundreds and hundreds of images of the hearse with the coffin in the back with the flag on it. And there was part of me that just thought even in death this soldier or person is still working because he still has the flag on.

So I wanted to cut the image away, so the audience has to imagine what's passing rather than seeing what's passing. And when I showed that to the men in prison, to the veterans, they got it really quickly, and they really understood it. They also understood that that film is shown as a large projection that sits on the floor that's about six-foot-high so that the people in the film are the same size physically as the people in the gallery space. And interestingly anyone who comes to see it, they stand in a line, and they form the other side of the road, so there's an amount of trying to

reenact what they see what those ceremonies are as well. The men in prison totally got that.

From the beginning, we were always talking about film language and how we can get certain ideas about identity across through film and so that's how the sessions started. I wanted to start to explain that to them, but they got it straight away – I like the way you cut that out, it made me think about what was passing rather than seeing it. So then I went on to who's interested in this project. Basically, what we are going to be doing is exploring what it's like to have a dual identity of being a veteran and an offender and we're going to explore it through, firstly working out what your experiences are, what you all have in common and then what's different and then we're going to talk about how we can start building a film that explores these things. It doesn't just tell the audience what to think, really that sets lots of questions up for them so they can start to empathise or think carefully about your positions and they agreed with that as well.

The second session I did I went in, and from the first discussions that we had I recorded them and when I was listening back to them, there were some key words that kept coming up, that they were talking about. They were saying that when they were in the military, there was a lot of discipline, that they really liked that, the discipline, there was routine, they were really together as a group. They were really bonded. And then when they left the military, and they came back into what they were calling the civilian life, they didn't get that type kind of brotherly cohort that they had, and they suddenly realised that everyday life doesn't have the same routine and discipline. And they became very frustrated with this - all of them said this, there wasn't one who didn't - they get very frustrated with feeling like the everyday world is very selfish and that people aren't trustworthy, that people are flaky. They say they are going to be somewhere at 2 o'clock, but they actually turn up at 2:30.

So the discipline, routine, these all things we found quite difficult so we kind of ended up writing this, and then we talked about discipline, routine, trust and what those things are like in prison and we realized that there are three very distinct spaces. And we also talked about the audience - the audience only occupies that middle space which is the everyday. Most of the audience, maybe not all but most, don't understand what it would be like to be in the military or conflict zone, or what it would be like to be in custody.

So I came back to them and said that we'd got these three spaces but we know that the audience understands just the middle one so how do we get them to understand the other two spaces and experiences they've had. We talked about that a lot, and then we realised that one way to do that is to see the everyday civilian space but to try to show it at the same time as explaining the men's reality on top of that. So there is a scene where Andy was talking about when he came back he was still on patrol, so he used to walk around town, and he would be checking bins and open windows and people moving and looking at rubbish and he was still looking for IEDs (Improvised Explosive Devices - Author's note) even though he was back.

So we thought very carefully about how we could film that and position it so that the audience would be looking at what they think is just ASDA car park but then when they hear him saying "I was coming back off Patrol and these were the things I was looking for". Even if the shot doesn't change, they then suddenly start seeing that scene in a very different way. Hopefully with the eyes, or with the experience of the man who is talking. So we talked about that a lot. And then the sessions turned into us having ideas - because we were working with both groups as well, so telling each group what the other group says, explaining that to them, talking through ideas. I took two or three sessions to interview different men individually to ask for what they wanted to talk about. At the same time, I always had individual stories, but that I also kept in my mind as well as what the whole group has said about different things. And then when it came to having these scenes and getting kind of closer to the final point when we started to look at the rough edits to talk about what they were doing. So one of the things we were always really careful to do was not to undermine the men and how they were being represented as well. So the key thing was that they had control over how they would be seen. Because one of the problems with the identity of veteran and an offender is that they are an almost stereotype, a particular kind of person.

They don't leave space for all those different people that they kind of name. And actually, we were also trying to unpick those identities to show that they are actually much more varied.

- Yes, that's the picture of an old man with medals. That's what I first imagined as well.

Exactly. So it's about trying to show that actually some of these men are 25 and they have been to Afghanistan.

- How old are those man usually?

The oldest guy I worked with was in the Falklands, and he was in his 60s. But the youngest they were kind of 20, 22 in some instances. So they are really quite young, and as you said, that kind of image of a veteran doesn't really fit with their experience. So the discussion that we had was - we understand the audience's perspective on what a veteran might be, partly because they have never been given any other example what a veteran is, except the old guy.

So then it's about right, we need to unpick that. And so by the time someone watched that film, right, I never thought of a veteran being 20, I have never thought of veterans in this way.

But then you've also got - additionally to that - what the audience is also thinking about is the fact that these men were offenders as well. So it's difficult, it's like a double kind of, a double thing to unpick. But one of the things with veterans is if it's not this kind of image of the old guy, then it's also sometimes veterans - or veteranarity as I think it's called - can be seen as that they might be victims of something as well. So that's kind of what it can do. We were very careful with the audio and video recordings and talking in the groups and talking together, about making sure that they didn't sound like victims, that they weren't moaning. Speaking to all of them, they also would go into the military if they could tomorrow. Because they miss it even though it has not done them any favour. So they didn't want to be seen as whining, they didn't want to be seen as whining about the prison and about the situation. One of the things that they said, both groups said independently, is we don't want people watching this film to think that we don't deserve to be in here. Because we do, we have done something.

But obviously, life is being much more complicated than being just a black and white. So these were the kind of discussions that we were having that with motivating how the film should look, the structure of the film...

- Did those two groups agree with each other?

Yes, strangely they did. And it's partly because part of their agreeing is their shared experience. So that meant that we knew when we were making the film we

really knew that we are on to something because they would constantly both agree. It was the right subject matter and kind of position to be doing things from, really.

So that was good. So we were careful to not make them seem like victims, that their voice it was theirs and that they had an agent. Because one of the things as well about being a prisoner and being a veteran is that those identities take away, they kind of close down the possibilities, they kind of close down how people are understood or read, and it was really important that they had autonomy over deciding. And how they are to be understood. But what was really interesting I think it was one of the last meetings I have with them;

I've made a final edit and then just before I went into the prison I changed my mind about it. And so I showed it to them in the prison - this was the same for both groups - both groups really liked it and they said they wouldn't change anything about it. I said I would; now I've got some changes, what do you think about this. And what it was - the film started with kind of scene at the Liverpool Football Club, a Liverpool match and then it went into the scene that we filmed of the street [a street full of abandoned houses in a very poor part of the city]. And they really liked that as a kind of opening of the film, but I said to them - just as we have been very careful with the sound and the structure not to betray you in a certain way, this edit could also be seen as saying this group of man is from a particular working-class background. And that this street is kind of the street where they come from. That's not the reason we put the street in. We put the street in because we talked about as a group of how that street really stood for kind of wasted potential, waste of housing, waste of space, waste of money when there are so many people in the need of homes. And they linked it up to themselves and they were kinda saying that there's a real waste of potential as individuals in terms of when they went into the army but then also when they came out of the army and they weren't supported by the army. And they found it difficult from one reason to another, they did an offence, and now they are in prison and they feel like they are wasting their potential as well. So that's where that shock came from.

But at the beginning of the film, it looked like that what it was doing was setting up a scene "this is where these men are from". And when I explained that to them and I said this is what I think this is doing and that's why I think we need to re-

edit it, they all went yes, okay, we don't want that. And they would say, we have been very careful with what has been said we don't want the footage to run contra to that. We were having those kinds of discussions about filmmaking, about when an image should appear in and when I should leave just no image and just have sound and they talked really carefully about which sounds we should choose for the prison, what are typical sounds and sounds that mean that really... Because one of the things is that it was quite hard to film in prison.

- *Yes, I just wanted to ask you about it. How was it?*

We could collect as much sound as we wanted and in a funny way, the prison has a very particular sound. And that's the thing that comes across in hopefully in the film, is that you can really hear, you get a sense of space and scale because you can hear how noisy it is. The sound that you hear we recorded at Walton prison, because we weren't able to film in there, but we have filmed in Altcourse Prison in one of the health wings, so it has cells and the corridor but it is not used, so we've got close up shots from there and a corridor shot and some other shots of the cells. But I don't know if it's a little misleading or not because they are kind of like hospital cells, so there are actually quite large so you could push up like a bed on wheels in there. But truly, the actual cells are half of the size so the cell in the film - I remember when the men in Walton saw it and they were like "god, that cell is big!". They were like really shocked. "My cell's not that big!" And I was like I don't think they are normally that big in Alcourse either, it's so you could get a hospital bed in.

We couldn't film the men. That was another thing that was tricky. From the brief, in the beginning, it's almost like impossible to film. Can I make a film about these men and explore their identity but you can't film them and you can film the place they are in. One of the things we could film were really close up shots, so things I have filmed of them is their eyes and any tattoos they had. The image is quite abstract, it abstracts them but because it's their eyes and they are looking into the camera, you really get a sense of them as well. And the same with the tattoos as well. And I actually thought let's do exactly the same with the prison space. So we have got a lot of close-ups of the cells, cells architecture, things that were on the walls. So it becomes a particular way of looking and seeing and viewing, as a thread throughout the film. The only space that is not filmed in that way is the public space. So it is

possible for these three things to be represented in the film in a certain way but that there needs to be some continuity with that as well.

- *Where and when is the film going to be presented?*

It will be here [at FACT] on 14th of March in the Box. That screening is just for stakeholders so that we'll invite the people from the prison - guards, governors etc., people who were involved, people from FACT, families. Anybody that the men want to invite, their families can come too. And also veterans from the veteran's organisations that FACT works with. And then there will be a public screening on the 6th of April. And that will be with Emma Murray who's just outside actually, she talks to Emily, but she is a lecturer at a university and then she's done a lot of research and work around veterans and around veterans in the justice system. So she is going to be a part of a panel with talks. There will be Emma, me and then Larry and David, who did this project previously, who made the last film - that will be there as well. We will screen the film and then it will be open to the wider public so they can see it and you have an opportunity to ask any question. And then I think it's planned that there will be a two-screen installation here downstairs [at FACT] in September. So, once I finish this, I need to start thinking about two screens. We talked about it with the man, when we were planning it, we talked about the film being both the single screen version and a two-screen version. And one of the reasons why we wanted to have a two-screen version is because we've identified these three spaces in military life, in civilian life and in custody. And we wanted the civilian life to be that middle space. We wanted that to be the space the audience stand in, in the centre of the gallery. And then one side of the screen represents the military and their military experience and the other screen represents custody and being in prison. And these two screens face each other so you can never look at both of them at the same time. It is a bit like positioning them in the centre. It's also about saying that these three spaces - custody and the prison and the conflict zone and civilian sector are all part of the public sphere. One of the things about saying "veteran", "offender", "prisoner" is that what it does is that it says that those people and the place where they are from or where they currently are isn't part of society - but it is.

So it's about seeing it whole, so rather than thinking about prison being at the edge of society and the conflict zone being removed - no, they are part of the public sphere and public space. Because members of our society are there. I only have to

drive hideously tomorrow and hit somebody and knock him down and I'll be sitting in a prison cell myself. It's about thinking about these spaces not as about some separate things but as part of our total space. And that actually the people that are in them are also part of our society and space. They need to be thought about in a way that includes them. They are offenders and they're still being punished but they still need to be part of that and not kind of marginalised or forgotten about.

The same with the men who are serving in conflict zones and I think it's important to think about it in those terms then we think more carefully about the consequences of placing men there. So hopefully the two-screen version will start playing with space and sound. I think it might be possible to do some more recording in prison so we can maybe move the sound around the space little bit. That would give you much more of the sense of being in the prison if the sound was moving around.

- *How long is it going to be?*

At the moment, the single screen version is 23-24 minutes long. Which is long for me. The longest film was my last film which was 15 minutes. This one is 24 minutes, so they are kind of getting longer but given that I've got like days of the footage and weeks of work with the audio - these seem to be the most important things to edit down.

- *Could you tell me more about the cooperation with FACT? Are they paying it?*

So Emily saw my film in Manchester but she then wrote me, she was asking artists to apply. I think she has asked six artists including me. My proposal said when you in the military you serve for Queen and country and then when you go into the prison you serve at Her Majesty's prison. And what's always constantly present within both of his identity is the state. The state decides. It sends you to war and the state decides to incarcerate you and the state sits over that. So the state is completely involved in deciding and determining those two identities of veteran and offender but the state never makes itself visible. And we don't have an opportunity to say what the state is and to name that and to decide what that looks like. Really that's what I propose and I hope that really that's what the film is doing. When you hear them speak, it's making a portrait of the state through the men's experiences and through the spaces that they occupy. Because usually often most of the people in society haven't been to these two spaces so it's quite invisible to them but once you've been in

the military or that you've been in prison you have a very good understanding of what the state looks like and how it treated you. It has an identity.

So I tried to make that visible, I've proposed that. I proposed to try to make that state identity visible and then Emily had got the money for the commission and for the whole project by working with the Armed Forces community covenant - so they funded the film. So really it's quite interesting because it's the Armed Forces that are funding the film which is to some extent critical but...it's critical to some extents of the Armed Forces. I think it's important that they funded it because it's also them acknowledging that those kinds of discussions need to be had and need to be made. So Emily very cleverly approached them, they've supported the film in terms of money and then the kind of money for the film has gone towards the production - being able to go to the prisons and all costs that come with that. And then in order to deliver to them, they want a single screen version, so we will deliver that as well. And we will hopefully be able to do the two-screen version from the budget as well. I feel very lucky to be part of it, to be doing it as well.

- *When exactly did you start working on it?*

It started end of July, beginning of August I'd say. And then there was a bit of a break during Christmas time and then we started again on the 9th of January until now.

- *Did you have any deadline?*

Yes, the final edit needed to be done last week. So we finalised that last week and today I just got into the sound with Stefan [sounddesigner who works at FACT] and then it's finished. So then the deadline I guess is the screening on the 14th.